

Le donne delle Contrade
-
Vrouwen van de Contrada's

*Onderzoek naar de positie en rol van jonge vrouwen in
de Italiaanse stad Siena*

Le donne delle Contrade

-

Vrouwen van de Contrada's

Onderzoek naar de rol van jonge vrouwen in de Italiaanse stad Siena

Scriptie Bachelorproject Culturele antropologie 2011

Félicie Crijs

3366839

f.c.e.crijs@gmail.students.uu.nl

Begeleider: Geert Mommersteeg

Voorwoord

Het schrijven van deze thesis is een interessant, bij tijd en wijle moeilijk, maar altijd leerzaam proces geweest. Ik wil graag een aantal mensen bedanken die mij voor, tijdens en na het onderzoek hebben geholpen en hebben gesteund, zodat ik tot er niet alleen voor stond.

Allereerst wil ik graag de mensen bedanken die tijdens het onderzoek zoveel moeite voor me hebben gedaan om ervoor te zorgen dat ik goed werd opgevangen en dat ik veel mensen heb leren kennen om mee te werken: Signor Alessandro Falassi en Signora Monica Guazzi.

Daarnaast wil ik graag alle jonge vrouwen die centraal hebben gestaan in dit onderzoek bedanken voor hun behulpzaamheid en hun open instelling. Hierdoor heb ik me altijd welkom gevoeld in de contrada's tijdens het onderzoek en ben ik me steeds meer '*contradaiola*' gaan voelen. Zonder hun inzet was deze scriptie niet geweest wat het nu is. Daarnaast wil ik graag mijn begeleider, meneer Mommersteeg, hartelijk bedanken. De feedback en hulp in deze periode hebben mij enorm geholpen bij het schrijven van dit werk. Als laatst wil ik graag mijn familie bedanken, omdat jullie er altijd (echt altijd) zijn voor me.

Inhoudsopgave

Inleiding	8
- Methodologische verantwoording	10
Hoofdstuk 1: Theoretisch kader	12
- 1.1 Inleiding	12
- 1.2 Sociale netwerken	12
- 1.3 Genderrollen en stereotypen	14
- 1.4 Feesten, ritueel en traditie	18
Hoofdstuk 2: Contexthoofdstuk	20
- 2.1 Inleiding	20
- 2.2 De geschiedenis van Siena	20
- 2.3 <i>Il Palio</i>	21
- 2.4 <i>Le Contrade</i>	24
- 2.5 Formele opbouw van de contrada	31
Hoofdstuk 3: <i>Contrada een tweede familie</i>	35
- 3.1 Inleiding	35
- 3.2 Respect	35
- 3.3 Steun	38
- 3.4 Eenheid	40
- 3.5 Leven voor de contrada	42
Hoofdstuk 4: <i>De vrouwen van de contrada's</i>	45
- 4.1 Inleiding	45
- 4.2 Ongelijkheid en feminisme in de Italiaanse samenleving	45
- 4.3 Ontwikkeling van de vrouwen in de contrada's	48
- 4.4 Meninge n over de vrouwengroepen	49
Hoofdstuk 5: <i>Factoren die de positie en rollen van vrouwen beïnvloeden</i>	53
- 5.1 Inleiding	53
- 5.2 Geschiedenis en feminisme	53
- 5.3 Traditie en ritueel	55
- 5.4 Opvoeding en de houding van de vrouwen	57
Conclusie	60
Literatuurlijst	66

Bijlagen	68
- Bijlage 1: Reflectieverslag	68
- Bijlage 2: Samenvatting in het Italiaans	71
- Bijlage 3: Namenlijst informanten	72
- Bijlage 4: Namen en vertalingen contrada's	73

Inleiding

Aan de tafel waar ik zit wordt er druk op los gekletst. Een paar meisjes hebben het over de komende voetbalwedstrijd, anderen hebben het over het gerecht dat voor hun neus staat: ze vinden het er een beetje twijfelachtig uitzien. Ik kijk een beetje rond en probeer in te schatten hoeveel vrouwen van hoeveel verschillende leeftijden er om mij heen zitten. Ik gok een stuk of tachtig, waarvan de jongste zo'n zes jaar zal zijn en de oudste zo'n 85 jaar. De zaal is volgestroomd, maar mensen blijven elkaar groeten en overal zijn er groepjes vrouwen met elkaar aan het praten. Oud praat met jong en het lijkt een bont gezelschap. Verderop aan een tafel wordt hard gelachen en een paar vrouwen hebben de grootste lol met de confetti en kartonnen maskertjes die iedereen heeft gekregen. Dan gaat de muziek uit, iedereen gaat aan zijn tafel zitten en er wordt door een jonge man uitgelegd wat het plan van de avond is: de vrouwen zullen op hun wenken bediend worden vanavond.

Het is 8 maart 2011 en ik bevind mij op het '*Cena delle Donne*', ofwel: het diner voor de vrouwen. Vandaag is het internationale dag van de vrouw en speciaal voor deze gelegenheid hebben de wijken in de Toscaanse stad Siena diners georganiseerd voor 'hun vrouwen'. Het menu ziet er heerlijk uit, maar wat voor de vrouwen waarschijnlijk nog veel leuker is, is het feit dat ze enkel door mannen bediend zullen worden vanavond. Ik bevind mij in de wijk genaamd '*Onda*' en ben uitgenodigd door twee meisjes die ik hier heb leren kennen. Één van de twee, Stefania, gaf aan dat ze eigenlijk nooit naar dit diner toe gaat: het is niks voor haar zoveel vrouwen bij elkaar. Ik zit bij haar en tien andere leeftijdsgenoten aan tafel en Stefania lijkt inderdaad een beetje zenuwachtig te worden van al het gekakel. Het andere meisje daarentegen, Nicola, zit aan een andere tafel en lijkt het erg naar haar zin te hebben met haar vriendinnen. Ik kom er al gauw achter dat de tafelverdeling gebaseerd is op leeftijdsgroepen van vrouwen die doordat ze dezelfde leeftijd hebben ook bevriend zijn met elkaar.

Het eten wordt opgediend (vier heerlijke gangen, je bent in Italië of je bent het niet) en de muziek gaat weer aan. Tussen de gangen door wordt er een spel gespeeld, een soort van Cluedo; een spel waarbij er een moord moet worden opgelost. De vrouwen moeten raden wie de dader is, wat het moordwapen is en waar de moord is gepleegd. Het zijn vijf jongens van rond de twintig jaar die dit spel uitvoeren en verschillende karakters uitbeelden. Er worden grappen gemaakt en de wijn vloeit rijkelijk. Na het toetje mogen alle tafels zeggen wie zij denken dat de dader is en de winnaar krijgt een klein prijsje. Voordat de vrouwen naar boven

naar de bar gaan, wordt er snel een groepsfoto gemaakt en Stefania zorgt ervoor dat ik er ook bij kom te staan: twee weken later sta ik, samen met de vrouwen van de 'Onda', in hun wijkblaadje op een grote foto naast een artikel over het succes van het vrouwendiner.

Van 1 februari 2011 tot en met 15 april 2011 heb ik onderzoek gedaan in de Italiaanse stad Siena, gelegen in de regio Toscane. Hier heb ik interviews gehouden met jonge vrouwen en geobserveerd en geparticipeerd in het leven van deze vrouwen. Het voorgaande stukje ging over een diner dat ik heb bijgewoond tijdens het onderzoek, speciaal georganiseerd voor de vrouwen. De vrouwen uit het onderzoek zijn lid van verschillende van de zeventien wijken die de stad telt. Deze wijken, *contrade*, strijden twee keer per jaar tegen elkaar tijdens een paardenrace, *Il Palio*. De wijken kunnen gezien worden als autonome eenheden met elk hun eigen reglement, normen en waarden. Een belangrijk concept binnen de wijken is traditie, aangezien de paardenrace als eeuwen bestaat en elk jaar op dezelfde wijze uitgevoerd wordt: mannen worden in traditionele pakken gehesen voor tijdens de optocht rond het grote plein en vrouwen staan de hele dag in de keuken om een groot diner voor te bereiden. Het leven in de *contrada*'s is een combinatie van moderniteit verankerd in traditie: de leden van de *contrada*'s gaan mee met de rest van de bredere samenleving, maar blijven tegelijkertijd veel belang hechten aan oude tradities. Het beeld van de vrouwen in deze wijken dat hierdoor ontstaat, is er een dat voor buitenstaanders gebaseerd is op stereotypen van 'de Italiaanse vrouw', maar dan een graadje erger. Wat ik hiermee wil zeggen, is dat het voor toeristen die de *Palio* bezoeken, lijkt alsof de vrouwen van de *contrada*'s inferieure rollen vervullen in vergelijking met de mannen. Dit heeft ermee te maken dat de enige personen die tijdens de *Palio* te zien zijn mannen zijn. De vrouwen zullen wel thuis zitten, wordt er gedacht. De vrouwen in deze samenleving worden gediscrimineerd en achtergesteld, wordt er gedacht. De vrouwen in Siena spelen geen belangrijke rollen binnen de samenleving waarin ze wonen, wordt er gedacht.

In hoeverre zouden de Siense vrouwen die deel uitmaken van de *contrada*'s dit beeld beamen? Zouden zij ook zeggen dat ze inderdaad achtergesteld worden in vergelijking met de mannen en dat ze, aangezien ze niet op de voorgrond staan tijdens de *Palio*, eigenlijk niets betekenen in hun *contrada*? Of zouden ze zeggen: 'zonder vrouwen kun je helemaal niets.' Om een goed beeld te krijgen van het leven van deze vrouwen en van de rol die zij in hun samenleving vervullen, is het nodig om aan de vrouwen zelf te vragen hoe zij hun positie in de samenleving zien. Door te participeren en te observeren in het dagelijks leven van de jonge vrouwen kan er een beeld worden geschetst van hun positie en kan dit beeld worden geanalyseerd. Dat is waar het in het onderzoek om heeft gedraaid en dat is ook precies wat er

in deze scriptie zal worden uitgewerkt. De vraagstelling die hierbij centraal staat, luidt als volgt: *Welke rol spelen de jonge vrouwen in de contrada's, in de Italiaanse stad Siena, waar zij lid van zijn en welke factoren beïnvloeden de visie die de vrouwen op deze rol hebben?* Om antwoord te kunnen geven op deze vraag, zullen in deze scriptie de volgende onderdelen worden uitgewerkt: na de inleiding volgt het theoretische kader, een contexthoofdstuk en drie empirische hoofdstukken, waarna in de conclusie de theorie zal worden gekoppeld aan de empirie en waarin antwoord zal worden gegeven op de centrale vraagstelling.

Voor het theoretisch kader is literatuuronderzoek gedaan naar onderwerpen die toe te passen zijn op het leven van de jonge vrouwen in contrada's. Het onderzoek heeft zich gefocust op jonge vrouwen die leven in een hechte gemeenschap waarin traditie een belangrijk begrip is. De sociale netwerken waarin deze vrouwen zich bewegen worden gevormd door strak vastgelegde gedragsregels, normen en waarden. In de thesis zal worden beschreven op wat voor manier de vrouwen betekenis geven aan hun dagelijks leven in Siena. Daarnaast wordt er geanalyseerd hoe de vrouwen tot deze betekenis komen en door welke factoren zij beïnvloed worden. Hierbij zal er eerst een uitgebreide uitleg gegeven worden over sociale netwerken en de plus- en minpunten die hieraan verbonden zijn. Zo zorgt een hecht sociaal netwerk aan de ene kant voor een sterke groepsidentiteit die gereflecteerd kan worden op een sterke persoonlijke en sociale identiteit. Aan de andere kant bestaan er binnen hechte groepen vaak sterke tendensen om mensen bepaalde rollen toe te schrijven, waardoor individuen in feite onbewust een bepaalde identiteit aangemeten krijgen. Genderrollen spelen hier ook een belangrijke rol, omdat het feminisme in Siena de afgelopen decennia heeft gezorgd voor grote veranderingen in de verhoudingen tussen mannen en vrouwen binnen de contrada's. De sociale netwerken en genderrollen moeten worden gezien binnen een samenleving waarbij het ritueel de Palio heel belangrijk is. Tradities rondom dit ritueel versterken de groepsidentiteit en op die manier worden stereotypes van zowel mannen als vrouwen in leven gehouden en nu en dan versterkt. Daarom zal er in het theoretische kader ook aandacht worden besteed aan de antropologische studie van rituelen, feesten en traditie.

Door het combineren van theorieën over sociale netwerken, genderrollen, traditie en rituelen wordt er een complementair beeld gevormd van de achtergrond waartegen het leven van de jonge vrouwen zich afspeelt. Deze theorieën helpen bij het verklaren van de visies van de vrouwen, van de rollen die zij aannemen en/of toegeschreven krijgen en van de manier waarop zij met hun positie in de samenleving omgaan.

In het contexthoofdstuk zal in worden gegaan op de omgeving waarin het onderzoek zich heeft afgespeeld. Zoals hierboven al geschreven werd, speelt het onderzoek zich af onder

jonge vrouwen in de Italiaanse stad Siena. Specifieker: in de *contrada*'s van de stad. Deze gemeenschappen hebben zowel een formele als een informele kant. Zo heeft elke *contrada* haar eigen bestuur, maar ook groepen, zoals vrouwengroepen, die allerlei soorten activiteiten organiseren voor hun leden. Om te kunnen begrijpen hoe de jonge vrouwen uit de *contrada*'s tegen hun leven in de wijken aankijken én om te kunnen analyseren welke factoren invloed op deze beeldvorming hebben, zal er in het contexthoofdstuk in worden gegaan op het leven in een *contrada*. Het ontstaan van de *contrada*'s, functies binnen het bestuur en verschillende groepen zullen worden besproken. Dit zal gebeuren zowel aan de hand van literatuur, als aan de hand van empirische gegevens verzameld tijdens het onderzoek.

In het eerste empirische hoofdstuk zullen drie begrippen worden besproken die van belang zijn bij de betekenisgeving van vrouwen aan hun leven in de *contrada*: *respect*, *steun* en *eenheid*. Aan de hand van deze begrippen zal er een beeld worden geschilderd van het emotionele belang dat leden van *contrada*'s hechten aan hun wijk. Informanten hebben aangegeven dat zij de *contrada* zien als een tweede familie en daarbij horen ook gevoelens die bij een familie horen. In het daarop volgende hoofdstuk zal worden ingegaan op geschiedenis en de emancipatie van vrouwen in de *contrada*'s. Deze ontwikkelingen, waarbij ik zal beginnen aan het eind van de Tweede Wereldoorlog, zijn beïnvloed door gebeurtenissen in Europa en Italië. Er zal een korte geschiedenis worden gegeven van ontwikkelingen op het gebied van gelijkheid voor vrouwen en het ontstaan van feministische bewegingen in Italië. Deze processen hebben een belangrijke invloed gehad op het ontstaan van vrouwengroepen in de *contrada*'s. Daarnaast zal de betekenis die deze groepen hebben voor de jonge vrouwen worden besproken en geanalyseerd in het hoofdstuk. Het derde en laatste empirische hoofdstuk focust op de factoren en processen die invloed hebben op de visie die vrouwen hebben op hun positie in de *contrada*.

In de conclusie zullen de empirische gegevens worden gekoppeld aan de theorieën besproken in het theoretische kader. Op die manier kan er een goed onderbouwd antwoord worden gegeven op de centrale vraagstelling.

Ook zal er ter afsluiting van deze scriptie een reflectie worden gegeven op het onderzoek dat ik heb uitgevoerd. Hierbij zal ik onder andere bespreken welke moeilijkheden ik ben tegengekomen tijdens het veldwerk en welke zaken me mee zijn gevallen. Daarna volgt een korte samenvatting van de scriptie in de taal waarin ik het onderzoek heb uitgevoerd: Italiaans.

Methodologische verantwoording

Tijdens het onderzoek heb ik informele gesprekken en interviews (open en semi-gestructureerd) gehouden en daarnaast gebruik gemaakt van participerende observatie. De data die ik hiermee heb verzameld, heb ik tijdens en na de veldwerkperiode verwerkt, vertaald en geanalyseerd. Vanuit hier ben ik begonnen met het schrijven van deze scriptie. Door het coderen van interviews heb ik verschillende belangrijke aspecten uit het leven van de informanten kunnen ontdekken, zoals het belang van respect, steun en eenheid binnen de *contrada*'s. Doordat ik met vrouwen uit verschillende *contrada*'s heb gesproken, kon ik gegevens met elkaar vergelijken en op die manier *contrada*'s met elkaar vergelijken. Het is uiteraard niet mijn bedoeling om te zeggen 'in *contrada* X zijn vrouwen beter ontwikkeld dan in *contrada* Y', maar het heeft wel een venster geboden voor diepere analyse van de data.

In het onderzoek heb ik aan de hand van literatuuronderzoek data verzameld over vrijwel alle *contrada*'s. Ik heb echter niet in alle *contrada*'s interviews gehouden, omdat dit logistiek niet haalbaar was: tien weken waren te weinig om een goed beeld te kunnen vormen van het leven van vrouwen in alle *contrada*'s. Daarom heb ik mij op de volgende *contrada*'s gefocust: *Contrada della Civetta*, *Contrada dell'Onda*, *Contrada dell'Oca*, *Contrada della Torre* en *Contrada della Selva*. De reden dat ik voor deze *contrada*'s, en niet andere, heb gekozen is de volgende: aangezien ik in 2010 in Siena heb gestudeerd, had ik nog enkele contacten in de stad. Deze contacten heb ik aangeboord en via het sneeuwbaaleffect heb ik steeds meer mensen leren kennen. Het sneeuwbaaleffect betekent dat je via de ene contactpersoon of informant, de volgende leert kennen. Het voordeel hiervan is dat de kans dat mogelijke informanten binnen het onderzoek passen, wordt vergroot. Niet ieder contact bleek vruchtbaar te zijn, maar andere juist weer wel en vanuit daar kon ik verder zoeken. Zo verkreeg ik stukje bij beetje toegang tot de *contrada*'s en leerde ik informanten steeds beter kennen.

Ik ben aan het veldwerk begonnen met een ander onderzoeksonderwerp dan waar ik mij uiteindelijk op heb gefocust. Dit is voordelig geweest voor het beantwoorden van de centrale vraag en deelvragen, omdat ik deze aan heb kunnen passen aan de informatie die de informanten mij verschaften tijdens de interviews. Door gebruik te maken van semi-gestructureerde interviews kon ik de jonge vrouwen voor het grootste deel aan het woord laten en hen laten vertellen wat zij belangrijk vonden. Uiteraard had ik de interviews voorbereid en vragen geformuleerd, maar het ging om de kijk die vrouwen hadden op hun leven in de *contrada*. Daarom heb ik de interviewvragen van te voren niet al te vast proberen te leggen. De participerende observatie diende voornamelijk om datgene wat in de interviews

verteld was, te zien in het echt. De manier waarop mannen en vrouwen met elkaar omgaan in de contrada werd hierdoor verduidelijkt. Dingen die mij waren opgevallen tijdens de participerende observatie kon ik vervolgens ter sprake brengen in de interviews.

Tijdens het onderzoek heb ik veel mensen leren kennen. Contrada's zijn besloten gemeenschappen en om toegang te krijgen tot de gemeenschap is het nodig dat je geïntroduceerd wordt door een ander lid van de contrada: het liefst iemand met een hoge functie. Wanneer ze jou als onbekende buitenlander in de contrada zien, zullen ze je eerder accepteren als je met de baas van de contrada staat te praten: dan weten ze dat je serieuze intenties hebt en dat je niet de zoveelste toerist bent. Ik heb daarom met zoveel mogelijk mensen contact proberen te leggen. Dit heeft ertoe geleid dat ik veel mensen heb leren kennen. Enkele daarvan zijn in het bijzonder van groot belang geweest voor het onderzoek. Achteraan de scriptie heb ik een bijlage gevoegd met namen en leeftijden van de hoofdinformanten met daarachter de contrada waar ze bijhoren. De namen zijn gefingeerd om privacy van de informanten te waarborgen.

De vrouwen waarop ik mij tijdens het onderzoek op focuste, waren allen tussen de 20 en 29 jaar. Ik heb in totaal met tien vrouwen die binnen deze leeftijdsgrenzen vielen interviews gehouden. Daarnaast heb ik bij zes van de tien vrouwen geparticipeerd en geobserveerd, waarbij ik bij één van deze vrouwen (Leonora) in huis woonde. Drie van deze vrouwen, Nicola, Sandra en Stefania, kwamen uit dezelfde contrada. Ik heb geprobeerd om de tien vrouwen vier keer te interviewen, maar aangezien ik sommigen pas laat in het onderzoek heb leren kennen en ik met andere minder vaak af kon spreken, heb ik uiteindelijk alleen met Alessandra, Leonora en Johanna vier interviews kunnen houden. Zij kunnen gezien worden als sleutelinformanten. Naast interviews met de jonge vrouwen, heb ik met acht andere personen interviews gehouden. Twee daarvan, Alessandro Falassi en Monica Guazzi waren specialist op het gebied van de Palio en de contrada's. De overige zes informanten heb ik geïnterviewd om een breder beeld te kunnen vormen van het leven in de contrada's en om 'speciale verhalen' te kunnen horen. Zo heb ik een interview gehouden met een vrouwelijke leider van een contrada en met een man die pas lid werd van één van de contrada's toen hij ruim twintig jaar was. Beide verhalen komen maar zelden voor. In totaal heb ik zo'n vijftig personen gesproken over hun leven in de contrada, sommige maar heel kort, anderen heel uitgebreid, waarvan de tien jonge vrouwen tussen de 20 en 29 jaar de meest waardevolle informatie hebben gegeven.

Hoofdstuk 1 **Theoretisch kader**

1.1 Inleiding

In dit gedeelte van de thesis zullen theorieën worden besproken die een analytische kader kunnen bieden voor de processen die het leven van de jonge vrouwen in de contrada's beïnvloeden. Het gaat hierbij om theorieën die betrekking hebben op sociale netwerken en de keuzes die mensen hebben en maken bij het vormen van sociale netwerken. Hierbij ligt de focus op het belang van traditie binnen de samenleving. Het zijn niet enkel interacties met andere actoren in het dagelijks leven die invloed hebben op de sociale netwerken, maar ook de gebeurtenissen die plaatsvinden rond deze interacties.

Daarnaast is het van belang om in te gaan op theorieën over genderrollen. In de Siense samenleving hebben er, net als in de rest van Europa, in de afgelopen vijftig jaar grote veranderingen plaatsgevonden op het gebied van gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Gender is een belangrijk concept binnen dit onderwerp, omdat vrouwen vandaag de dag nog steeds wordt gestereotypeerd op basis van het feit dat ze vrouw zijn. De processen die de context vormen van deze veranderingen zullen in het theoretisch kader worden besproken.

Het leven van de jonge vrouwen in Siena en de rol die zij in hun samenleving spelen, worden naast de sociale interacties en genderrollen beïnvloed door rituelen en feesten. Het gaat hierbij met name om de jaarlijkse festiviteiten rondom de Palio. Het bespreken van theorieën over feesten en rituelen geeft een duidelijk beeld van een deel van de factoren die invloed hebben op de betekenisgeving van de vrouwen aan hun leven in een contrada.

1.2 Sociale netwerken

Deze paragraaf gaat in op de keuzes en mogelijkheden die mensen hebben bij het vormen van sociale netwerken en de processen die invloed hebben op netwerkvorming. Hierbij zal worden gekeken naar de netwerkanalyse van Bax(1987), de focus-theorie van Feld(1981) en de *Social Identity Theory* (SIT) van Tajfel(1972).

Sociale netwerken hebben bepaalde kenmerken en de samenstelling van die kenmerken maakt elk netwerk uniek. Deze kenmerken zijn de diversiteit van de inhoud van de relaties, de duurzaamheid en de transactionaliteit van relaties. Dit noemt Bax (1978:10-11) de inhoudelijke kenmerken. Daarnaast hebben sociale netwerken ook structurele kenmerken: omvang, dichtheid en centraliteit van ego binnen het netwerk. Individuele voorkeuren en acties worden beïnvloed door sociale interactie. Sociale interactie op zijn beurt wordt

gestructureerd door de sociale samenstelling van de omgeving van een individu (Huckfeldt 1983:651). Van belang bij sociale netwerken is om te onderzoeken of bijvoorbeeld vriendschappen worden beperkt of juist gestimuleerd door de omgeving. Beperkingen in keuzes zorgen voor een bepaald sociaal netwerk. Hierbij is de kans dat een lid van een bepaalde groep omgaat met andere leden van de groep, groter dan dat een niet-lid omgaat met de groep (Huckfeldt 1983:652-659).

De focustheorie sluit aan op de sociale netwerkanalyse, omdat een '*focus*' als een onderdeel van een sociaal netwerk kan worden gezien. Volgens de focustheorie (Feld 1981) bewegen mensen zich binnen bepaalde '*foci*'. Een focus is een sociale, psychologische, legale of fysieke entiteit waaromheen gezamenlijke activiteiten worden georganiseerd, zoals een sportclub of familie. Mensen die zich binnen dezelfde foci bewegen hebben een grote kans om met elkaar in contact te komen en een groep te vormen. Het doel van de focustheorie is om bepaalde patronen binnen sociale netwerken te verklaren, door de onderliggende foci en de individuele relaties binnen die foci te analyseren (Feld 1981:1033). Net als bij de netwerkanalyse van Bax draait het ook bij foci om omvang en dichtheid: hoe kleiner en dichter een bepaalde focus, hoe groter de kans dat mensen daarbinnen met elkaar in contact komen. Hoe meer banden een groep individuen met elkaar heeft, hoe groter de kans dat er een nieuwe focus wordt gevormd tussen die individuen.

Verder is het bij de focustheorie van belang om te kijken naar de transitiviteit (overgankelijkheid) van sociale verbanden: wanneer twee personen een bepaalde focus met elkaar delen en zij beiden persoon drie kennen, dan is de kans groot dat de eerste twee personen elkaar ook kennen. Hoe meer foci de twee personen delen, hoe groter de kans dat zij elkaar kennen en zich binnen elkaars dichte, sociale netwerk bevinden. De dichtheid van sociale netwerken wordt volgens de focustheorie bepaald door de connecties met personen uit verschillende foci. Dit betekent dat wanneer de sociale contacten van een individu allemaal bekend zijn met elkaar, allemaal dezelfde foci delen, dit voor een dicht netwerk zorgt. Daar staat tegenover dat wanneer een individu vooral mensen uit verschillende, niet overlappende foci kent, zijn netwerk los is en die betreffende mensen niet nauw met elkaar verbonden zijn (Feld, 1981: 1022-1024).

De Sociale Identiteit Theorie (SIT) sluit aan op de focustheorie, in de zin dat deze theorie de nadruk legt op de collectieve en individuele aspecten binnen sociale netwerken. Sociale identiteit kan worden omschreven als het gedeelte van iemands identiteit dat zich ervan bewust is tot een bepaalde groep te behoren en de waarde en het emotionele belang te voelen die bij dit lidmaatschap horen (Tajfel 1978, geciteerd in Taylor &

Moghaddam, 1987:60). In de SIT wordt voornamelijk gekeken naar de mogelijkheden en de motivatie die mensen hebben en gebruiken om hun positie binnen een groep te behouden of te veranderen, op zowel collectief als individueel niveau. De aanname hierbij is dat mensen streven naar een positief zelfbeeld. In de context van sociale netwerken betekent dit dat individuen een positieve status aan hun groep zullen proberen toe te kennen.

Het toekennen van een positief of negatief groepsbeeld gebeurt aan de hand van vergelijkingen met andere groepen (Taylor & Moghaddam, 1987:59). Twee begrippen spelen hierbij een belangrijke rol: *Ingroup favoritism* (het positief beleven van lidmaatschap van een bepaalde groep) en *outgroup 'discriminations'* (negatieve eigenschappen toekennen aan leden van een andere groep).

Wanneer het gaat over de sociale identiteit moet men ook kijken naar de verschillen die er zijn tussen mensen binnen dezelfde groep: *intra-group differences*. Deze verschillen kunnen de eenheid van de groep verzwakken. Camussi en Leccardi (2005:118) geven echter een alternatief, waarbij het draait om competitie: dat is een manier waarop *intra-group differences* versterkt kunnen worden. De auteurs illustreren dit met het voorbeeld van het zwarte schaap: de superioriteit van de *ingroup* wordt gedemonstreerd aan een *outgroup* door de marginale leden van de groep te devalueren. Enkel de prototypes van een bepaalde groep blijken uiteindelijk van belang te zijn bij het definiëren van een positieve identiteit.

1.3 Genderrollen, stereotypen en hegemonie

De manier waarop mensen betekenis geven aan hun leven wordt onder andere beïnvloed door gender. In het boek '*Gender trouble*' schrijft Butler(1990) dat gender kan worden beschouwd als een sociaal geconstrueerde tweedeling, die 'mannen' en 'vrouwen' als twee verschillende soorten klasse mensen ziet. Genderstereotypen zijn de sociaal geconstrueerde categorieën binnen 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Deze categorieën worden bevestigd door verschillende soorten van gedrag die afhangen van sekse en de verschillende soort verdelingen van mannen en vrouwen in sociale rollen en statussen. Daarnaast worden genderstereotypen ondersteund door de psychologische behoeften van een individu om zich op een bepaalde manier te gedragen. Dit hangt samen met de Sociale Identiteitstheorie: door zich te gedragen en te integreren op een manier conform aan de normen en waarden van een groep, voelt het individu zich onderdeel van de groep en niet in strijd met de normen en waarden van de groep (Kliuchko 2011:17).

In het artikel '*Gender stereotyping in studying pressing social problems*', beschrijft Kliuchko (2011) hoe stereotypen en attitudes processen van sociale betekenisgeving

beïnvloeden. Bekeken vanuit een sociologisch oogpunt, worden mannen en vrouwen traditioneel als twee totaal verschillende wezens gezien: het is niet meer dan gebruikelijk om te praten over mannelijke en vrouwelijke gedragsnormen of over de verschillen in mannelijke en vrouwelijke logica. Genderstereotypen zijn onderdeel van de dominante sociale kennis die individuen en groepen hebben. Deze stereotypen zijn normatief van aard en bepalen daardoor voor een deel de manier waarop het systeem van sociale interacties wordt gecreëerd (Kliuchko 2011:30).

Volgens de Kliuchko (2011:18) kunnen genderstereotypen onderverdeeld worden in drie groepen: stereotypen die geassocieerd worden met vastgelegde psychologische kwaliteiten en persoonlijke kenmerken die worden toegekend aan mannen en vrouwen, stereotypen die geassocieerd worden met de familie en professionele rollen en als derde, stereotypen die worden geassocieerd met verschillen op werk. In het stereotype beeld van de vrouw wordt zij gezien als ‘passief-reproductief’, wat betekent dat zij afhankelijk, angstig en emotioneel is ingesteld. Kenmerkende eigenschappen van mannen worden hier lijnrecht tegenover gezet. Een ander stereotiep beeld dat er van vrouwen bestaat, is dat zij volgens de traditie voor het gezin moeten zorgen: zij horen een moederrol aan te nemen. Daarnaast wordt de taak van vrouwen op de werkvloer gezien als hoofdzakelijk ‘*servicing*’, oftewel: anderen dienen (Kliuchko 2011:18). Cejka en Eagly (1999 aangehaald in Diekman en Schneider 2010:488) beamen dit en stellen dat ondanks het feit dat vrouwen de werkvloer in grote getalen hebben betreden, zij zich lijken te concentreren in banen die focussen op zorg voor anderen, zoals banen in de verpleging en op scholen.

Hoe worden deze genderrollen en stereotypen geuit? Sultana (2010) beschrijft hoe gender ideologieën in samenlevingen op verschillende manieren worden gecreëerd en gereflecteerd. Volgens de feministische theorie is de dominantie van mannen over vrouwen in een samenleving groter wanneer de leden van die samenleving traditioneel een sterke patriarchale houding hebben tegenover de leden. Daar komt bij dat stereotypen en houdingen tegenover anderen, inclusief degenen gebaseerd op gender, een significant deel uitmaken van de waarden en betekenis die een individu aan zijn leven geeft. Gender draagt voor individuen bij aan het vormen van een beeld over de wereld, als een georganiseerd systeem van sociale relaties, niet enkel tussen mannen en vrouwen, maar ook tussen groepen.

De rol en betekenis van gender in sociale groepen wordt besproken in het artikel van Diekman en Schneider (2010). Zij schrijven over de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke stemmers tijdens verkiezingen en de processen die invloed hebben op deze verschillen. Hierbij maken zij gebruik van de sociale rol theorie. Één van de hoofdargumenten

van deze theorie is dat de maatschappelijke arbeidsverdeling verschillen in genderrollen creëert. Een ander argument van de theorie stelt dat mannen en vrouwen omgevings specifieke rollen bekleden, zoals rollen op de werkvloer en in het gezin. *'Diffuse gender roles lead to certain expectations and norms related to societal conceptions of being male and female.'* (Diekman en Schneider 2010:488). Hiermee stellen de schrijvers dat de begrippen 'man' en 'vrouw' een bepaalde lading hebben en dat mannen en vrouwen verwacht worden aan bepaalde normen te voldoen. In het artikel *'Stereotypes of working women: the power of expectations'*, schrijven Elisabetta Camussi en Carmen Leccardi (2005) over de stereotypen die bestaan op de arbeidsmarkt in Italië en zij schrijven in het artikel over de Sociale Identiteit theorie. Volgens hen komt het ook voor dat mensen negatieve eigenschappen toekennen aan hun eigen groep: hun eigen groep stereotyperen. Dit kan ertoe leiden dat leden die de groep als negatief beschouwen ervoor kiezen om zich te distantiëren van de groep. Dit kunnen zij doen door de groep te verlaten en zich bij een andere groep te voegen, waarmee ze zich wel positief verbonden voelen (Camussi en Leccardi, 2005: 121).

De verschillen in karakteristieken van bepaalde genderrollen produceren houdingen die aangepast zijn aan deze karakteristieken. Dat wil zeggen dat mannen en vrouwen zich gedragen naar de eigenschappen die zij als man of als vrouw volgens de norm horen te bezitten. Dit wordt de *Self-fulfilling prophecy* genoemd. Een negatief effect hiervan is dat vrouwen zich gaan gedragen naar de vooroordelen die over hen bestaan en zich op die manier aanpassen aan wat in de eerste instantie enkel ongegronde veronderstellingen zijn. Dit kan ertoe leiden dat vrouwen een carrière in een 'mannelijke' omgeving als onuitvoerbaar beschouwen. Zij geloven namelijk in de stereotypes die hen voorschrijven dat zij al hun tijd erin zouden moeten steken en dat zou voor vrouwen niet mogelijk zijn, omdat ze bijvoorbeeld volgens het stereotype ook voor hun familie zouden moeten zorgen. Dit heeft tot gevolg dat er vrouwen zijn die ervoor kiezen om bepaalde professionele functies of rollen aan te nemen die in de context het best passen bij de ideeën over vrouwelijke rollen die zij aangeleerd hebben gekregen (Camussi en Leccardi, 2005: 124). *Agency* speelt hierbij echter ook een rol: individuen bepalen tot op een zeker niveau zelf in welke mate zij zich aanpassen aan en vormen naar de genderrollen die zij door de samenleving krijgen toegeschreven, net zoals dit werd beschreven in de sociale netwerkanalyse van Bax (1987): mensen hebben altijd tot op bepaalde hoogte een mogelijkheid om te kiezen, zowel bij het vormen van sociale netwerken als bij het aannemen van bepaalde rollen.

Een belangrijk concept dat te koppelen is aan de *self-fulfilling prophecy* is *'hegemonic masculinity'*, oftewel 'hegemonische mannelijkheid'. 'Mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'

zijn sociale posities, waarbij het bij mannelijke hegemonie om draait dat mannen een dominante positie in de samenleving aannemen ten opzichte van vrouwen. Hegemonische mannelijkheid omvat onder andere de kenmerken fysieke kracht en autoriteit. Deze karakteristieken garanderen de dominantie van mannen over vrouwen. Vrouwelijkheid omvat kenmerken als fysieke kwetsbaarheid en meegaandheid. Het is daarmee niet gezegd dat ook daadwerkelijk alle mannen en vrouwen deze eigenschappen bezitten, integendeel. Echter, de geïdealiseerde kenmerken van mannelijkheid en vrouwelijkheid als basis voor een hiërarchisch model, beïnvloeden de vorming van sociale relaties op alle niveaus van de sociale organisatie zelf (Schippers 2007:91). Volgens Connell zijn er geen vormen van vrouwelijke hegemonie in de samenleving te vinden, omdat de vormen van vrouwelijkheid in onze samenleving geconstrueerd zijn aan de hand van de algemene subordinatie van vrouwen aan mannen (Schippers 2007:86-87).

Een gevolg hiervan is dat over het algemeen, zo schrijven Diekman en Schneider (2010:488), personen zich in een samenleving waarin gender identiteiten belangrijk zijn, consistent zullen aanpassen aan en zich gedragen naar de verschillende gender rollen. Deze verschillende, maar daarnaast ook specifieke rollen kunnen ‘*gender-differentiated*’ eigenschappen laten zien, door verschillende soorten verwachtingen, als mede door verschillende ‘*actual*’ ervaringen. Echter, reële ervaringen en verwachtingen staan niet volledig los van elkaar. Wanneer men ziet dat mannen en vrouwen verschillende rollen bekleden, wordt het idee gecreëerd dat mannen en vrouwen verschillende eigenschappen bezitten (Diekman en Schneider 2010:488). Op deze manier worden eigenschappen die gebonden zijn aan bepaalde rollen gedefinieerd alsof zij toebehoren aan mannen of aan vrouwen. De verwachtingen leiden tot stereotype gedragingen. Dit proces heeft als gevolg dat mannen en vrouwen verschillende sociale rollen vervullen en zichzelf selecteren (of uitselecteren) voor bepaalde rollen, net als bij de *self-fulfilling prophecy*.

Het vormen van stereotypes en aanpassing aan verschillende soorten genderrollen begint al bij jonge kinderen, namelijk wanneer zij anderen en zichzelf leren te identificeren als ‘man’ of ‘vrouw’. Zij leren zich te gedragen op een manier die overeenkomt met de daartoe behorende genderrollen. Vrouwen die zichzelf sterk identificeren met de sociale groepering ‘vrouw’ zijn geneigd om zogenaamde ‘vrouwenproblemen’ (zoals discriminatie van vrouwen op de werkvloer) als belangrijker te identificeren dan vrouwen die zich minder sterk identificeren met deze groep (Diekman en Schneider 2010:489-491).

1.4 Feesten, rituelen en traditie

In deze paragraaf ligt de nadruk op gezamenlijke activiteiten, meer specifiek feesten en rituelen, die de leden van een groep met elkaar verbinden. Daarnaast zal kort de rol die traditie speelt bij feesten en rituelen worden besproken.

Volgens Boissevain (in Koster, Kuiper & Verrips, 1983:11) valt feestvieren samen met het zoeken naar een identiteit, het scheppen van een gemeenschapsgevoel onder mensen die niet perse elke dag met elkaar samenwerken, maar toch met elkaar te maken hebben. Het kan gezien worden als een poging om een gemeenschap te creëren vanuit een anoniem gezelschap, door iets samen te doen, deel uit te maken van het geheel. Volgens Tak (2000) kan het begrip 'ritueel' ook voor 'feest' worden gebruikt. Er is discussie over de precieze betekenis van het begrip 'ritueel'. Volgens sommigen wordt het begrip voor zoveel verschillende en uiteenlopende gebeurtenissen gebruikt binnen de antropologie dat het niet in één definitie te vangen is. Van belang is dat het bij rituelen gaat om herhaalbaarheid en continuïteit: rituelen veranderen door de tijd heen, maar geven wel betekenis aan bepaalde aspecten van het dagelijks leven van mensen. Door de continuïteit van rituelen krijgen mensen de kans om een bepaalde culturele identiteit te verwerven. Handelman (1990:16, geciteerd in Tak, 2000: 13) gebruikt de uitdrukking '*public events*': rituelen creëren een situatie gedefinieerd door tijd en plaats waarin relaties veranderen ten opzichte van relaties in het dagelijks leven, en zich vaak in een meer egalitaire richting vormen. Dit betekent dat de grenzen die normaal gesproken tussen bepaalde groepen liggen, tijdens rituelen kunnen vervagen en dat groepen mensen meer één met elkaar worden. Het kan echter ook omgekeerd gebeuren, namelijk dat grenzen tussen de groepen normaal gesproken niet al te sterk naar voren komen, maar dat zij tijdens een ritueel of feest extra benadrukt worden. Aldus wordt het verschil tussen bepaalde groepen juist uitvergroot. Volgens Turner (1974 aangehaald in Tak, 2000:13) kan een ritueel worden omschreven als een bevestiging en versterking van de sociale orde.

Rituelen en feesten functioneren behalve als markeerders van grenzen ook als betekenisgevers. Feesten zijn voor mensen van belang in hun leven omdat het de dragers van betekenis zijn: ze drukken niet zozeer betekenis uit, maar geven ons de mogelijkheid om betekenis te creëren. Volgens Tak(2000:11) is het de rituele context die de betekenis creëert. Dit betekent dat er door de tijd heen verschillende betekenissen kunnen worden gegeven aan eenzelfde ritueel. Deze betekenis leidt tot de vorming en eventueel de verandering van iemands culturele identiteit binnen een bepaalde groep. Ook onderhandeling, differentiatie,

accommodatie (aanpassing) en conflict hebben invloed op de ontwikkeling en eventuele verandering van iemands culturele identiteit.

Naast het feit dat rituelen en feesten een 'wij'- gevoel creëren en een sociale identiteit bevestigen, zijn het ook uitdrukkingen van sterk lokalisme. Het vieren van rituelen en feesten en het belang daarvan voor de mensen laat zien dat zij zich sterk oriënteren op de lokale gemeenschap. Dit heeft tot gevolg dat er weinig wordt gekeken naar de grote wereld om hen heen. Bij lokalisme wordt er geen rekening gehouden met het gevaar van nationale en internationale uitsluiting als gevolg hiervan. Dit betekent voor een groep dat door het vieren van rituelen en feesten er een sterkere groepscohesie wordt nagestreefd, met als bijkomstigheid dat de groep zich voor een deel afsluit van de rest van de wereld.

In de jaren zeventig van de vorige eeuw begonnen sociologen de lijnrechte scheiding tussen traditie en moderniteit te bekritisieren, waarbij ze stelden dat tradities ook in moderne samenlevingen voortbestaan en zelfs worden gecreëerd. Traditie kan daarbij gezien worden als iets dat wordt 'uitgevonden': de connectie met het verleden wordt gemanipuleerd en is 'kunstmatig' (*factitious*) (Hobsbawn 1983 aangehaald in Dobransky 2007: 240). Traditie blijft traditie, omdat mensen het zien en beschermen als ware het zijnde traditie (Dobransky 2007: 240).

Hoofdstuk 2

Contexthoofdstuk

2.1 Inleiding

Siena is een stad die voor zowel toeristen als voor haar inwoners bekend staat om de paardenrace die er twee keer per jaar plaatsvindt: *Il Palio*. Waar het voor veel mensen blijft bij een spectaculaire, negentig seconden durende race rond het grote plein is de Palio voor de een grote groep Sienezen een belangrijk deel van hun dagelijks leven. De race is het moment waarop alle tijd en moeite die de Sienezen het afgelopen jaar in de voorbereiding hebben gestoken, bij elkaar komt. Het is de plek waar eeuwenoude rivalen tegenover elkaar komen te staan en waar emoties hoog oplopen. Het is de plek waar men na 1,5 minuut in tranen van geluk of tranen van woede kan uitbarsten. Om dit te kunnen begrijpen is het noodzakelijk om nader in te gaan op Siena, de Palio en de wijken die hier onlosmakelijk mee verbonden zijn: *le contrade*.

In het onderzoek is gefocust op jonge vrouwen die deel uitmaken van de *contrada*'s. Deze vrouwen zetten zich met hart en ziel in om bij te kunnen dragen aan het leven in de *contrada*. Voor een goed begrip van de empirische hoofdstukken die zullen volgen, is het daarom belangrijk om eerst in te gaan op de geschiedenis van de stad, de Palio en de *contrada*'s.

2.2 De geschiedenis van Siena

In 2010 telde de Siena 54.526 inwoners. De stad staat bekend om haar middeleeuwse uitstraling en is één van de grote toeristentrekkers van Italië.

Siena was in de oudheid een Etruskische nederzetting en later een kleine Romeinse stad. Vanaf de 12e eeuw begon de stad een belangrijke commune te worden, waarin zowel de adel als het gewone volk (*poblani*) het voor het zeggen hadden. Florence, een andere belangrijke stad in de regio Toscane, was op politiek en cultureel gebied de rivaal van Siena. Beide steden werden binnen het Europa in de dertiende eeuw steeds groter en belangrijker. Siena kreeg een zware klap te verduren tijdens de pestepidemie van 1348 en verloor hierbij nagenoeg de helft van haar inwoners. Hierna kon de stad niet meer op tegen het welvarende Florence. Het verloor haar machtige positie binnen Italië en binnen Europa. De universiteit van Siena, opgericht in 1240, wordt nog steeds gezien als één van de belangrijkste universiteiten van Italië, voornamelijk op het gebied van menswetenschappen. Sinds 1995 staat de historische binnenstad van Siena op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. De stad

heeft vele beroemde kunstwerken en gebouwen, zoals de kathedraal (*Il Duomo di Siena*), waarvan de meeste dateren uit de dertiende en zestiende eeuw. Daarnaast vind er twee keer per jaar een paardenrace plaats in de stad, die elk jaar duizenden bezoekers trekt. Tijdens deze race strijden de zeventien wijken (*contrade*) van de stad tegen elkaar. Rondom de races vinden er veel festiviteiten plaats, die voor de lokale bevolking een belangrijke rol spelen in hun dagelijks leven.

2.3 *Il Palio*

Il Palio is de paardenrace die elk jaar op 2 juli en 16 augustus wordt gehouden op de *Piazza del Campo*, het centrale, ovaalvormige plein in Siena. Tijdens de drie ronden rond het plein strijden tien van de zeventien wijken van de stad tegen elkaar om de ‘*cencio*’ te winnen. Dit is een twee meter lange, beschilderde, zijden vlag, gedragen op een lange stok. Tijdens één van de *Palio*'s wordt deze vlag ontworpen door een Sienees, tijdens de andere *Palio* wordt de vlag ontworpen door een bekende kunstenaar. Het is een grote eer om dit doek te ontwerpen en vaak wordt er een onderwerp op afgebeeld wat in die periode prominent aanwezig was in de Siense samenleving. Zo was er in 1954 een vlag beschildert waarop een soldaat is te zien die de zwart-witte vlag van Siena in zijn handen houdt. Hij staat op een toren en onder zijn voet is een stuk van een vlag met het hakenkruis erop te zien. De vlag gaf voor de Sienezen het symbolische einde van de Tweede Wereldoorlog weer. Dit soort beschilderingen zijn van belang voor de *Palio*, omdat hiermee wordt aangegeven dat Siena geen gesloten gemeenschap is en dat de *Palio* geen gesloten gebeurtenis is, maar dat ontwikkelingen en gebeurtenissen in de buitenwereld invloed hebben op het leven in de stad. De gewonnen vlaggen worden in het museum van de winnende *contrada* gehangen.

Figuur 1. Afbeelding van de vlag met vallend hakenkruis, gewonnen op 2 juli 1954 door de *Contrada dell'Onda*.

Vorbereiding

De race wordt voorafgegaan door zes oefenraces, *le Prove*, die vier dagen voor de echte Palio beginnen. Op 29 juni en 13 augustus vindt de 'tratta' plaats. Tijdens deze gebeurtenis worden de paarden via loting aan de wijken toegekend. De kansen van een wijk op overwinning hangen dus voor een groot deel van geluk af: krijgen ze een goed paard toegewezen, dan is hun kans meteen een stuk groter om te winnen. Krijgen ze echter een slecht paard toegeven dan kan de wijk ervoor kiezen om zich minder te focussen op de overwinning en meer op het tegenwerken van de rivaliserende wijk. Tijdens de *prove* staat er nog niets op het spel: de *fantini* (jockeys) krijgen zo de kans om hun paarden in te rijden en om andere jockeys en paarden in te kunnen schatten. De tien wijken die aan de race meedoen, worden deels gekozen door middel van een loting en deels door te kijken wie er bij de vorige race nog niet mee hebben gedaan. De zeven wijken die tijdens de voorgaande race namelijk niet mee hebben gedaan, worden automatisch geplaatst voor de daarop volgende race. De overige drie plekken worden verloot onder de tien wijken die wel mee hebben gerend in de vorige Palio.

De race

Tijdens de race zelf gelden er praktisch geen regels: de jockeys hebben allen een zweepje waar niet alleen de paarden, maar ook de andere jockeys mee worden geslagen. Daarnaast is het zo dat een paard geen *fantino* op zijn rug hoeft te hebben om te kunnen winnen, enkel het symbool van de wijk dat op het hoofd van het paard wordt gebonden. Dit betekent dat wanneer een jockey tijdens de race van zijn paard valt en het paard doorrent en als eerst over de finish gaat, de desbetreffende wijk heeft gewonnen. Hiermee wordt duidelijk dat het paard in principe veel belangrijker is dan de jockey.

Voor een *fantino* is het een grote eer om de Palio te winnen en daarnaast ontvangt hij bij een overwinning een grote som geld. Voor de winnende wijk is het ook een grote eer om te winnen, maar wat voor de wijken nog veel belangrijker lijkt dan eer is het gevoel van trots. Eer draait voor de Sieniezen namelijk meer om het algemene gevoel dat met de wedstrijd verbonden is, aangezien de kans op overwinning voor een *contrada* klein is. Het is dus een eer voor een *contrada* om te kunnen winnen. Trots komt echter meer uit het persoonlijke gevoel dat leden van de wijken met zich meedragen tegenover andere leden: door alle andere *contrada*'s te verslaan, is er één de winnaar voor de rest van het jaar. Dit betekent dat deze wijk het best heeft gedaan en dat het harde werken om bij de Palio uit te komen zijn vruchten heeft afgeworpen. Er wordt door de wijken namelijk het hele jaar gewerkt naar de Palio toe en winnen betekent dat die *contrada* het hardst heeft gewerkt. Daarna is er een gevoel van trots

dat zich voornamelijk reflecteert op de rivalen van die wijk: zij zullen voor de rest van het jaar in de maling worden genomen door de overwinnende contrada. Er zijn in de geschiedenis van Siena wijken geweest die meer dan veertig jaar niet wonnen en dit heeft voor de mensen uit die wijken grote gevolgen voor hun gevoel van eigenwaarde en trots. In de documentaire *The last victory*, van de Nederlandse regisseur John Appel (2004), wordt een beeld geschetst van de Sienese wijk 'Civetta', die op dat moment al 24 jaar niet had gewonnen. De verhalen van de leden van de wijk laten de passie die zij voor de wijk voelen en het verdriet en schaamte dat zij met zich meedragen omdat ze al zo lang niet hebben kunnen winnen.

De strijd achter de schermen

De strijd speelt zich niet alleen op het grote toneel af: in de contrada's worden het hele jaar voorbereidingen getroffen, zoals het bekijken van paarden, jockeys en het maken van afspraken met andere wijken. Vaak is het kort van tevoren onder de insiders al bekend wie de grote kanshebbers zijn om de Palio dat jaar te winnen, omdat bepaalde wijken bijvoorbeeld een goed paard toegewezen hebben gekregen, een goede jockey hebben en een goede deal hebben met andere wijken. Dit komt omdat er ook vóór de race nauwelijks regels gelden: omkoping van de jockeys en contrada's wordt toegestaan en is zelfs standaard onderdeel van de voorbereiding. Het is de taak van bepaalde mensen in de wijk om gedurende het jaar een goede en betrouwbare *fantino* te selecteren. Dit doen zij door naar wedstrijden te gaan en daar contacten te leggen en te onderhouden met de jockeys. Alle wijken willen de beste jockey, maar deze mannen hebben zelf geen verplichtingen tegenover de wijken, omdat ze niet uit de wijken zelf komen en zijn dus in principe vrij om te doen wat ze willen. Dit betekent dat het kan gebeuren dat een jockey een deal sluit met twee wijken en één van die wijken uiteindelijk dus met lege handen komt te staan. Dit is wel een groot risico wat de *fantino* neemt, omdat het hem niet in dank zal worden afgenomen: het is voorgekomen dat *fantini* na afloop van de wedstrijd zijn opgewacht en in elkaar geslagen door leden van een wijk die zich bedonderd voelden. De start van de Palio duurt door alle onderhandelingen vaak meer dan drie kwartier. Contrada's die veel kans maken om te winnen, bijvoorbeeld omdat ze een goed paard hebben, proberen de contrada's die weinig kans maken om te winnen, bijvoorbeeld omdat ze een slechter paard hebben, op de valreep nog om te kopen. Het is dus een wedstrijd waarbij belangen van de wijken op het spel staan en zij er alles aan zullen doen om zelf te winnen of de rivaal tegen te houden.

2.4 Le Contrade

In de voorgaande tekst is in het kort de geschiedenis van de stad beschreven en uitleg gegeven over het feest ‘*Il Palio*’. Siena en de Palio zouden echter niet hetzelfde zijn zonder de unieke wijken van de stad: *le contrade*.

Een *contrada* is een wijk of buurt in een Italiaanse stad. De bekendste zijn de zeventien *contrada*’s die de stad Siena telt en dit zijn de wijken die twee keer per jaar tegen elkaar strijden tijdens de Palio. Het onderzoek dat ik heb uitgevoerd, heeft plaatsgevonden binnen enkele van deze *contrada*’s. Het is daarom van belang dat er een duidelijk beeld wordt geschetst van wat een *contrada*, wat de functie van een *contrada* binnen de stad is en hoe een *contrada* is opgebouwd. Daarnaast zal er een korte beschrijving volgen van de *contrada*’s waarin het onderzoek is uitgevoerd.

Geschiedenis

De Sieneze *contrada*’s stammen uit de middeleeuwen. Elke *contrada* in Siena heeft haar eigen symbool, in de meeste gevallen vernoemd naar een dier (bijvoorbeeld Gans, Schildpad of Adelaar). Elk van deze symbolen heeft haar eigen historische achtergrond, die vaak erg ingewikkeld is en waar in verschillende mythes over wordt geschreven.

In de middeleeuwen dienden de *contrada*’s als ondersteuning voor militaire troepen die de stad verdedigden in de strijd voor onafhankelijkheid van Florence en andere nabijgelegen steden. Tegenwoordig hebben de *contrada*’s deze functie niet meer. Zij dienen nu als wijken die tegen elkaar strijden tijdens de Palio en die gedurende het jaar activiteiten organiseren voor zowel hun eigen leden als voor leden van andere *contrada*’s, of in enkele gevallen ook voor niet-leden. Het zijn wijken die bij elkaar worden gehouden door gevoelens van trots van de bewoners. De *contrada*’s hebben hiermee een belangrijke rol behouden in het leven van veel Sienezen. De militaire functie heeft plaatsgemaakt voor een gemeenschapsfunctie bij belangrijke evenementen zoals doopsels, begrafenissen, huwelijken, religieuze feestdagen en natuurlijk als groepen die tegen elkaar strijden tijdens de Palio.

De *contrada*’s, gelegen binnen de stadsmuren van Siena, hebben allen hun eigen territorium, vastgelegd door Beatrice Violante di Bavaria op 13 september 1729. Binnen dit territorium heeft elke *contrada* haar eigen museum, sociëteitsgebouw, plein, fontein en kerk. Het museum is de plek waar alle historische artefacten worden bewaard en tentoongesteld. Vlaggen, trommels, traditionele wapens, kostuums, schilderijen, kunstwerken, boeken: alles wat met de *contrada* te maken heeft, hangt in het museum. Dit is een manier van de *contrada*’s om hun unieke geschiedenis tentoon te stellen aan andere *contrada*’s en aan buitenstaanders.

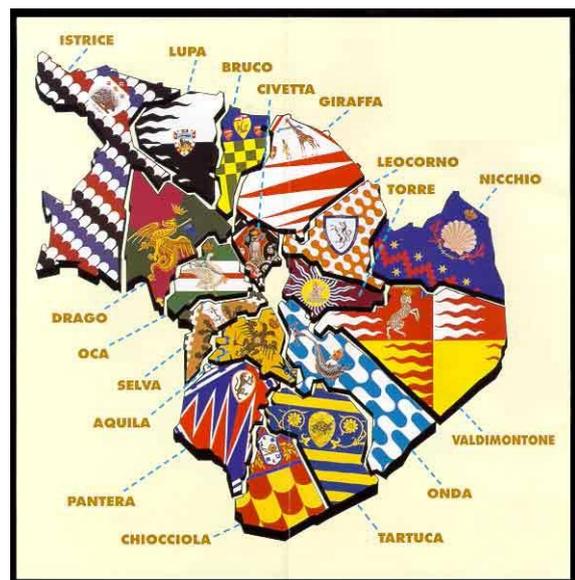
Het is daarnaast een manier om de eenheid van de groep te versterken: een gezamenlijke geschiedenis versterkt gevoelens van saamhorigheid. Daarnaast worden er in musea van enkele contrada's ook vergaderingen gehouden.

De sociëteit is de plek in de contrada waar mensen bij elkaar komen om sociaal te doen met elkaar. Vrienden spreken er af om koffie te drinken, er worden diners gehouden, feesten, conferenties, filmavonden en pizza-avonden. Daarnaast worden er nu en dan theaterstukken opgevoerd, mensen kunnen er een biertje drinken of lekker voetbal kijken of zelf spelen. De sociëteit is vaak een groot gebouw, bestaande uit een hoofdzaal, een paar kantoorjes (bijvoorbeeld voor het secretariaat), een keuken, een bar en vaak een tuin waarin 's zomers feesten worden gehouden. De hoofdzaal dient als plek waar de diners worden gehouden, feesten in worden georganiseerd en waar men bijvoorbeeld voetbalwedstrijden kan kijken. Het zijn oude gebouwen, die soms gerenoveerd zijn, maar ze liggen altijd binnen het territorium van de contrada. De sociëteitsgebouwen zijn te herkennen aan het logo van een contrada dat bijvoorbeeld op de deur is geplaatst. De sociëteit is het sociale middelpunt van de contrada, waar contradaleden het grootste deel van hun opvoeding in de contrada geleerd krijgen. Wanneer Sienezen spreken over '*andere in contrada*', wat letterlijk betekent 'naar de contrada gaan', bedoelen ze vaak 'naar de sociëteit gaan'.

Het plein(tje) van de contrada ligt ook binnen het territorium en is qua grootte afhankelijk van de locatie van de contrada: contrada's die midden in het centrum van de stad liggen, hebben vaak maar een klein pleintje. De contradafontein, waarop meestal het symbool van de contrada te zien is, bevindt zich op of vlakbij dit plein. Ook de grootte van de fontein is verschillend per contrada. Als laatste hebben alle contrada's een eigen kerk(je) met eigen priester. Deze kerken zijn van de binnenkant versierd in de kleuren van de desbetreffende contrada. Daarnaast hangen er vlaggen en zijn er kunstwerken te vinden met de symbolen of kleuren van de contrada. Deze kerken dienen als plekken waar contradaleden bij elkaar kunnen komen voor formele gebeurtenissen, zoals wanneer het paard vlak voor de Palio gezegend wordt. Ook met Kerstmis, Pasen en andere feestdagen worden er in de kerken missen gehouden. Siena heeft een paar grote kerken, sommigen van contrada's, waar de leden van de contrada's naartoe gaan voor wekelijkse missen. De meeste contrada's houden dus niet in hun eigen kerk zondagsmissen, maar gaan hiervoor naar de grotere kerken. Het grootste deel van de contradaleden is gedoopt. Hierdoor heeft de kerk haar waarde binnen de contrada door de eeuwen heen bewaard.

Daarnaast heeft elke contrada ook haar eigen wapenspreuk, een eigen vaandel en één of meer rivaliserende en/of bevriende contrada's. Elke contrada heeft één historisch bepaalde

rivaliserende contrada. Uitzonderingen zijn de contrada van de *Torre* met twee rivalen en de contrada van de *Drago* zonder rivaal. De rivaliteit tussen contrada's komt voort uit verschillende historische gebeurtenissen, vaak tussen aangrenzende contrada's. Het gevolg is dat deze contrada's er alles aan zullen doen om hun zogenoemde 'rivaliserende' wijk (*avversaria*) de Palio niet te laten winnen; onder andere door de jockey van die wijk om te kopen. Ook voor en na de race laten de rivaliserende wijken hun aversie jegens elkaar zien: spandoeken met provocerende teksten worden gemaakt en jongeren proberen de symbolen van hun contrada op de muren van de rivaliserende contrada te plaatsen, met bijvoorbeeld stickers of verf. Behalve een rivaliserende contrada heeft elke contrada ook zogenaamde 'vrienden': met deze contrada worden goede banden onderhouden door bijvoorbeeld samen maaltijden te organiseren. Ook deze vriendschappen zijn ontstaan uit historische gebeurtenissen. Vriendschap en rivaliteit tussen contrada's kunnen door bepaalde gebeurtenissen veranderen. De enige contrada zonder 'vrienden' is die van de *Oca* die in 1975 haar laatste bevriende contrada verloor.

figuur 2. Territoria en kleuren van de zeventien contrade.

Lidmaatschap

Mensen kunnen op drie manieren lid worden van een contrada: de eerste manier is volgens het '*jus solis*': men wordt lid van de contrada binnen het territorium waarvan men geboren is. Daarnaast kan men worden gedoopt in een bepaalde contrada wanneer één van de ouders al lid is van die contrada. Dit wordt '*jus sanguinis*' genoemd (Pepi, 1985:40). Hiervoor is het niet nodig dat men binnen het territorium wordt geboren: men mag lid worden, omdat familie ook lid is. De derde manier van lid worden, geldt voor mensen die niet binnen het territorium

van de contrada zijn geboren en ook geen ouders hebben die lid zijn van een contrada. Het gaat dan met name om personen die een grote passie hebben voor de contrada, bijvoorbeeld omdat zij binnen het territorium van een contrada wonen en daardoor veel van het contradaleven meekrijgen.

Het contrada-doopsel is pas in het jaar 1949 ingevoerd (Pepi, 1985:40) en sindsdien is het een populaire gebeurtenis geworden. Het doopsel werkt als volgt: elke contrada heeft een beschermheilige. Op de dag van de beschermheilige viert de contrada feest. Dit feest duurt een paar dagen en op één van de dagen trekt de contrada in een optocht door de stad. Hierbij lopen de contradaleden, gehuld in traditionele kleding en begeleid door trommelaars (*tamburini*) en mensen vendelzwaaiers (*alfieri*) door de territoria van alle andere contrada's. In elke contradakerk worden ze onthaald en langs de hoofdweg van de territoria worden ze begeleid door *alfieri* van de ontvangende contrada. Enkel de kerk van de rivaliserende contrada wordt hierbij overgeslagen. Daarnaast wordt er door de bevriende contrada('s) een diner aangeboden. Op de dag van deze optocht worden de mensen die lid willen worden van de contrada gedoopt. De leeftijd is hierbij niet van belang en kan uiteen lopen van een paar maanden tot hoogbejaard. De reden voor de uitvoering van dit doopsel heeft te maken met het feit dat veel van de leden van de contrada's niet meer binnen het territorium wonen, wat vroeger wel het geval was. In het centrum is woonruimte duur geworden en families kiezen er vaak voor om net buiten het stadscentrum te wonen. Het centrum is namelijk klein en buiten het oude centrum hebben families meer ruimte om hun gezin op te voeden. De Sienezen spreken over '*fuori le mure*', wat letterlijk betekent 'buiten de muren'. Hiermee duiden ze op de muur die rond het centrum van de stad loopt. Doordat meer mensen buiten het centrum wonen, is de kans kleiner dat je in een contrada wordt geboren.

Vanaf het moment dat iemand is gedoopt, moet hij of zij jaarlijks een bepaald bedrag aan de contrada betalen. Het is in principe voor iedereen mogelijk om lid te worden van een contrada, maar het verschilt per contrada wie er wel een niet lid mogen worden. Bepaalde contrada's kiezen er bijvoorbeeld voor om alleen mensen lid te laten worden die in de stad worden geboren, maar andere contrada's laten ook toeristen en liefhebbers lid worden. Als ze maar betalen. Mede hierdoor is er een contrast tussen de grootte van de contrada's: er zijn contrada's met meer dan vijfduizend leden en er zijn contrada's met zo'n vijfhonderd leden. Hier moet bij gezegd worden dat de grootte van een contrada in principe niet uitmaakt voor het aantal Palio-overwinningen of de toegewijdheid van de leden. Het leven in een contrada draait altijd om een bepaalde kern van contradaleden die zich met heel hun hart inzetten om

de manier van leven in de wijken voort te kunnen zetten en de grootte van die groep is niet bepalend voor het succes van de wijk.

Opgroeien in de contrada

Binnen de contrada zijn er verschillende groepen te onderscheiden. Enkele van deze groepen richten zich op jongeren. Deze groepen worden niet in alle contrada's hetzelfde genoemd en hebben ook niet allemaal dezelfde leeftijdsgrenzen, maar het concept achter deze groepen is wel bij alle contrada's hetzelfde, namelijk kinderen en jongeren laten integreren in de contrada. In dit geval wordt er verwezen naar de benaming van de groepen volgens het reglement van de *Contrada della Selva*. Zij hebben een groep genaamd '*Gruppo piccoli*' (Groep voor de kleintjes). Deze groep bestaat uit kinderen tot twaalf jaar. Daarnaast is er een '*Gruppo giovane*' (Groep voor de jongeren), die bestaat uit kinderen van twaalf tot zestien jaar. Vanaf zestien jaar zijn de kinderen in de *Selva* officieel 'volwassen' (*contradaiolo adulte*). Vanaf nu mogen de jongeren stemmen tijdens de verkiezingen en vergaderingen bijwonen.

De *adetti piccoli* en *adetti giovani* zijn personen die zich bezighouden met het leiden van de kinderen en jongeren in de contrada. Dit wordt gedaan door ongeveer één keer in de maand een activiteit voor de jongeren te organiseren. Het hoofddoel van deze groep is om kinderen kennis te laten maken met de contrada en om ze een groep te laten creëren van leeftijdsgenoten waarin ze zich thuis voelen. Het volgende fragment laat zien op wat voor manier de *adetti piccoli* ervoor zorgen dat kinderen bekend maar met de contrada.

Film opnemen in de contrada della Selva

Het is 8 april en ik ben samen met Johanna op de sociëteit van de *Selva*. Dit keer niet om te koken, maar omdat er een korte film opgenomen wordt, gemaakt door de kinderen uit de contrada met behulp van de *adetti piccoli*. Er is namelijk een wedstrijd, waarbij alle zeventien de contrada's van Siena de opdracht hebben gekregen om een filmpje van ongeveer zes minuten te maken, waarin door de kinderen van de contrada de mooiste plekken van de contrada worden toegelicht. De *adetti piccoli* moeten de kinderen tijdens het maken van de film begeleiden en Johanna heeft de taak op zich gekregen, samen met een mannelijke *adetto piccoli*, om dit te doen.

Daar zitten we dus, met zijn achten rond een kleine tafel in de bar van de sociëteit: Giulia, zes kinderen van rond de tien jaar waarvan één meisje, en ik. Johanna was van plan om te bespreken wie wat zou zeggen op welke plek. Het leek haar het best om de kinderen zelf te laten verzinnen waarom die plekken zo belangrijk voor hen zijn. "*Waarom is de sociëteit belangrijk voor jou, Giuseppe?*" De kinderen beginnen een beetje te lachen en te geinen en er wordt niet echt antwoord gegeven: ze hebben duidelijk geen zin om dit serieus aan te pakken en doen een beetje stoer, want het is niet echt stoer om antwoord te geven wanneer iemand je iets vraagt als je tien jaar bent... Johanna herhaalt de vraag met een iets strengere ondertoon

dit keer en Giuseppe formuleert iets wat op een antwoord lijkt: *“Omdat we hier lekker kunnen tafeltennissen en voetballen.”* Johanna doet haar best om wat meer diepgang in de antwoorden te krijgen en de kinderen beginnen langzaam mee te werken. Er komen verhalen naar voren van over de kerk, waar ze samen met hun ouders naartoe gaan om naar de zegening van het paard, vlak voor de Palio, te kijken. En over het contradaplein waar ze ´s zomers het grote *cena generale* hebben.

Ik bewonder het geduld dat Johanna heeft en de ontspannen manier waarop ze met de kinderen omgaat. Ze is pas 25, maar de kinderen lijken tegen haar op te kijken en respecteren haar als leidster. Waarschijnlijk doen ze zich een beetje stoer voor omdat ik erbij zit: een buitenlander die ze niet kennen en die ze waarschijnlijk ook moeilijk in kunnen schatten, ook al heeft Johanna verteld dat ik erbij zit omdat ik geïnteresseerd ben in het contradaleven.

Johanna bespreekt nog een half uur lang alle plekken (de kerk, het plein, de sociëteit, de hoofdstraat en het plein van de Dom) en alle antwoorden met de kinderen. Op het moment dat alles bijna is besproken, komt de mannelijke *adetto piccoli* binnen die ook mee gaat helpen met het filmen. Meteen zijn alle kinderen hun concentratie kwijt, staan op, beginnen rond te rennen en te schreeuwen en Johanna laat ze maar begaan. Dan zegt dan man: *“Okee, ik heb hier een blaadje bij me waarop ik precies heb geschreven wat de kinderen moeten zeggen op welke plekken, dus wat mij betreft kunnen we beginnen.”* Johanna kijkt verwondert op en vraagt of het niet de bedoeling was dat de kinderen zelf wat zouden verzinnen? *“Nee hoor, ik heb het gewoon opgeschreven, dat is makkelijker toch?”* Johanna stemt hiermee in en de kinderen worden weer verzameld. We trekken onze jassen aan en gaan de buitenlucht in om de film op te nemen. Dat waren een dankbare driekwartier die Johann besteed heeft aan het project...

Wat duidelijk uit dit fragment naar voren komt, is dat er veel tijd en energie wordt gestoken in de opvoeding van de kinderen. Het is een manier van lesgeven waarvoor geen boeken nodig zijn, maar waarbij de geschiedenis van de contrada door een oudere generatie op een jongere generatie wordt overgebracht, door middel van spelenderwijze leren. Op die manier kan er voor worden gezorgd dat kinderen als ze opgroeien de contrada blijven frequenteren.

Uit verschillende interviews is naar voren gekomen dat dit tegenwoordig steeds moeilijker wordt voor veel kinderen, omdat ze vaak buiten het territorium of zelfs buiten het centrum wonen. De kans dat een jong kind zelf naar de contrada komt is dan kleiner en op die manier loopt de contrada de kans om leden te verliezen. Ook gebeurt het steeds vaker dat jongeren op een gegeven moment vrienden krijgen van buiten de contrada en meer met die mensen omgaan dan met medeleden. Ook is sociale media een obstakel voor de contrada’s, omdat jongeren steeds meer tijd achter hun computer doorbrengen en minder de moeite nemen om de deur uit te gaan en mensen in het echt te ontmoeten. Dit zijn allemaal obstakels waar de contrada’s tegenaan lopen wat betreft het doorgeven van opvoeding in de contrada. Wanneer dit niet goed gebeurt loopt een contrada de kans om op een gegeven moment leden te verliezen, terwijl het voortbestaan van contrada’s alleen mogelijk is juist met de hulp van

trouwe leden. Daarom hebben de *adetti piccoli* de belangrijke taak om jonge leden zich thuis te laten voelen in de contrada en ze het gevoel te geven dat ze van belang zijn voor de contrada en dat de contrada van belang is voor hun.

Volwassenen in de contrada

Wanneer jongeren in de contrada een bepaalde leeftijd bereiken, zijn ze officieel volwassen. Dit houdt in dat ze vanaf dat moment mogen stemmen, vergaderingen bijwonen en zelf gekozen kunnen worden voor bepaalde functies binnen de contrada. Deze leeftijd waarop iemand volgens de contrada volwassen wordt, verschilt per contrada, maar ligt tussen de zestien en achttien jaar. De jongeren hebben vanaf dat moment ook de mogelijkheid om zelf aan de kinder- of jongerengroepen leiding te geven en krijgen daarnaast de mogelijkheid om zich bij andere groepen te voegen, zoals de vrouwengroep. Tijdens het onderzoek is naar voren gekomen dat de vrouwengroep een bepaalde, vaak belangrijke, functie in het leven van de jonge vrouwen speelt. Daarom is het van belang om eerst kort uit te leggen wat de vrouwengroep is. In het volgende hoofdstuk zal dan dieper worden ingegaan op de rol van de vrouwengroep in het leven van de informanten.

De vrouwengroep, '*Gruppo donne*', is een groep waar in principe alle volwassen vrouwen lid van mogen worden in een contrada. De vrouwengroepen hebben verschillende functies, afhankelijk van de contrada. Daarnaast hebben niet alle contrada's vrouwengroepen, vaak als reden dat ze het nut er niet (meer) van inzien. Dit heeft er mee te maken dat de vrouwengroepen oorspronkelijk zijn opgezet om te strijden tegen de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen die voor de jaren zestig prominent aanwezig was in de Italiaanse samenleving. Echter, zo'n zestig jaar later spelen deze belangen voor de jongere generaties geen belangrijke rol meer in hun leven en hierdoor vervalt het belang van de vrouwengroep. Activiteiten die de groep organiseert zijn bijvoorbeeld een diner voor de dag van de vrouw ('*Cena per le Donne*'), een jaarlijks uitstapje naar een andere stad in Italië of het buitenland en lezingen. Daarnaast heeft elke contrada een vrouwenvoetbalteam, dat elke week tegen een andere contrada voetbalt. De *Presidente del gruppo donne*, de officiële leidster van de groep, heeft als taak de vrouwengroep te coördineren en te zorgen dat de groep als een geheel bij elkaar blijft. Zij wordt gekozen door de andere leden van de groep en, afhankelijk van de contrada, leidt zij deze groep dan twee of drie jaar. Echter, in de contrada van de *Giraffa* hebben de leden ervoor gekozen om ook mannen mee te laten stemmen bij het kiezen van het bestuur van de vrouwengroep. Volgens hen is dit eerlijker voor de mannen. Niet alle contrada's hebben een vrouwengroep en niet alle vrouwengroepen hebben dezelfde interne

regels. Zo zijn er vrouwengroepen die uitgebreide reglementen hebben en deze streng nastreven, maar ook vrouwengroepen die het allemaal wat lichter opnemen. Dit maakt het lastig om een eenduidig beeld van ‘de’ vrouwengroep van de contrada’s te schetsen en dat is ook niet waar het in deze thesis om draait. In hoofdstuk twee en drie zal er dieper en specifiek worden ingegaan op de vrouwengroepen van de contrada’s waarin het onderzoek zich heeft afgespeeld, om op deze manier het leven van de jonge vrouwen die er deel van uitmaken te kunnen analyseren.

2.5 Formele opbouw van de contrada

Pepi (1985:39) omschrijft de contrada’s als ‘*enti giuridici territoriali*’: territoriale, juridische entiteiten. Hiermee bedoelt hij dat de contrada’s gebieden zijn die hun eigen officiële regels hebben en nastreven. Elke contrada heeft haar eigen reglement waarin onder andere staat beschreven hoe het bestuur van de contrada is opgebouwd. Hieronder zal ik de functies die er in het bestuur van de contrada bestaan, bespreken. Functies die voor mijn onderzoek van belang zijn geweest, zal ik het meest uitgebreid bespreken.

Belangrijke functies

Het bestuur (*seggio*) heeft als taak de contrada te leiden op formeel niveau. Dit houdt in dat er mensen worden gekozen die gedurende een bestuursperiode van twee jaar, het *biennio*, bepaalde taken op zich nemen. Dit bestuur wordt één keer in de twee jaar gekozen tijdens het ‘*assemblea generale*’. De verkiezing werkt als volgt: alle ‘*contradaioli adulti*’ (volwassen contradaleden) hebben in principe het recht om te stemmen. De enige uitzondering hierop is de *contrada dell’Oca*. In deze contrada is de leidster van de vrouwengroep de enige vrouw die in het bestuur recht heeft om haar stem te laten horen, maar ze heeft niet officieel het recht om te stemmen. Zij spreekt namens alle vrouwen, maar is er vervolgens niet zeker van dat er ook naar haar geluisterd zal worden door de andere leden van het bestuur. De vrouwen bespreken tijdens hun bijeenkomsten van *il gruppo donne* belangrijke zaken die in de contrada gebeuren en kunnen via deze bijeenkomsten hun mening laten luiden. Tijdens de ‘assemblee’, de vergaderingen, spreekt de *Presidente del gruppo donne* dus namens alle andere vrouwen. Het is echter zo dat hierdoor maar één mening naar voren kan komen en vrouwen die het dus niet eens zijn met de leidster hier niets bij in te brengen hebben.

Tijdens de verkiezing is er een formulier, waarop alle namen van de bestuursleden van de afgelopen periode opstaan. De contradaleden hebben de mogelijkheid om personen die zij niet meer voor een bepaalde functie willen, door te strepen. Wat ze dan wel moeten doen is

een alternatieve naam erbij zetten. Voor de belangrijkste functies worden er bepaalde personen geselecteerd door een speciale commissie. De selectie gebeurt door te kijken naar de personen die een grote bijdrage leveren aan de contrada, die een lange geschiedenis hebben als *contradaio* en die ook de goede eigenschappen bezitten voor de desbetreffende functie. Dit zijn eigenschappen die te maken hebben met leiderschap, maar ook de juiste achtergrond qua studie. Dit is nodig voor de personen die een financiële taak op zich willen nemen bijvoorbeeld.

Alle functies in het bestuur zijn vrijwillige, onbetaalde functies. De *contrada's* functioneren op vrijwillige basis, maar een belangrijk en misschien wel essentieel uitgangspunt is dat wanneer je een bepaalde taak of functie aanneemt, je deze taak of functie met heel je hart zal proberen te vervullen, onder het mom van 'wie A zegt, moet ook B zeggen'. Dit krijgen leden van jongs af aan aangeleerd en op deze manier kan een *contrada* voort blijven bestaan.

De eerste twee functies die in dit gedeelte besproken zullen worden zijn: *Il Priore* en *Capitano*.

Priore en *Capitano*

Gedurende het *biennio* heeft de *Priore* de belangrijkste functie in de *contrada*: deze persoon (bijna altijd een man) heeft als taak de *contrada* te leiden. Dit betekent dat hij op economisch, sociaal en organisatorisch niveau de leidende figuur is en alle beslissingen die binnen de *contrada* worden genomen, worden eerst met hem besproken. Hij moet niet alleen goed contact onderhouden met leden van zijn eigen *contrada*, maar ook met leden van andere *contrada's*. Voornamelijk met andere *Priori* onderhoudt hij het contact. Op deze manier blijft hij op de hoogte van alles wat er in en rond de *contrada* gebeurt en kan hij hierop zijn invloed uitoefenen. Hij bespreekt zaken met de verschillende groepen binnen de *contrada's*, zoals de leiders van de jongerengroep of de vrouwengroep. Daarnaast is de *Priore* niet alleen op formeel niveau de leider van een gemeenschap, maar ook op sociaal en persoonlijk niveau. Het is geen baas die over zijn nederige koninkrijk regeert, maar iemand die contact houdt met de mensen met wie hij op dagelijkse basis omgaat. Net zoals de *contrada* voor leden belangrijk is op formeel niveau, dus bijvoorbeeld dat zij een bepaalde functie in het bestuur vervullen, is de *contrada* ook belangrijk op sociaal niveau, omdat mensen lid zijn van een kleine en tamelijk besloten gemeenschap. Voor de functie van de *Priore* geldt hetzelfde: hij staat als persoon in het centrum van de groep. Voor het veiligstellen van zijn functie is het van groot belang dat mensen hem kennen en dat mensen hem steunen. Het is namelijk het volk, de

contradaleden, die beslissen over wie er *Priore* wordt. Hierbij wordt er gekeken naar zowel de formele achtergrond van een persoon, zoals zijn opleiding, als naar de meer sociale eigenschappen van een persoon, zoals de manier waarop iemand over komt op andere mensen. Hij is daarnaast het gezicht van de contrada en moet dus een representatief persoon zijn.

Naast een *Priore* wordt er een *Capitano* gekozen, die de leider van de contrada is tijdens de Palio. Zijn taak houdt echter niet op bij de Palio: het gaat er om dat deze persoon (ook bijna altijd een man) met twee of drie ‘hulpen’ (*Mangini*) zich het hele jaar bezig houdt met het vinden van een goede jockey. Dit is een belangrijk, maar zeer ingewikkeld proces, omdat de jockey niet alleen goed, maar bovenal betrouwbaar moet zijn. Contrada’s kunnen jockeys omkopen, over kopen en een *Capitano* van de ene contrada kan proberen deals te sluiten met een jockey van een andere contrada. De *Capitano* moet er voor zorgen dat dit bij zijn jockey niet gebeurt, of moet juist zelf dit soort praktijken handhaven. Naast het feit dat de *Capitano* zich focust op de jockey, houdt hij samen met de *mangini* paarden in de gaten die zouden kunnen worden gekozen om de Palio te rennen, omdat ze op die manier hun kansen in kunnen schatten op een overwinning.

Cancelliere en Vice-cancelliere

De *Cancelliere* en *Vice-cancelliere* kunnen gezien worden als de leiders van het secretariaat, waarbij de *Cancelliere* de baas is van de *Vice-cancelliere*. Het *Cancellieria* kan gezien worden als het secretariaat van de contrada. Vaak wordt er door andere contradaleden gegrapt over deze functie, omdat het voor veel mensen simpel werk lijkt. Echter, de *Cancelliere* en *Vice-cancelliere* hebben hun handen vol aan de taken die zij moeten verrichten. Daarnaast hebben zij vaak geen opleiding gevolgd ter voorbereiding op hun functie, waardoor het niet zo makkelijk is als het voor professionele secretaresses zou zijn. Alle berichten die de contrada binnen komen, dan wel van leden, dan wel van andere contrada’s, komen eerst langs het *cancellieria*. Beslissingen die worden genomen door andere leden van het bestuur, door groepen (zoals de vrouwengroep) of door individuen, zoals over financiële zaken of dingen die moeten worden verbouwd in de contrada, worden ook eerst naar het *cancellieria* gestuurd. Daar zorgen de *Cancelliere* en *Vice-cancellieri* ervoor dat alle brieven op de goede plek terecht komen, zowel binnen als buiten de contrada. Zij onderhouden nauw contact met de *Priore*, aangezien deze persoon uiteindelijk over alle beslissingen gaat. Wanneer er nieuws het *cancellieria* binnenkomt, wordt dit met de *Priore* besproken. Op deze manier hoeft de *Priore* niet alles in zijn eentje te doen en heeft hij hulp bij het onderhouden van contacten.

Berichtgeving over geboorte, wanneer iemand overlijdt, wanneer er feesten worden georganiseerd, belangrijke diners en informatie over uiteenlopende activiteiten wordt verzorgd door het *cancellieria*. Dit gebeurt via e-mails, sms'jes, informatie op het prikbord in de sociëteit en daarnaast hangen er in elke contrada op bepaalde punten notitiebakjes aan de muur, waar informatie in kan worden opgehangen.

Van belang is dat het *cancellieria* contacten onderhoudt met bestuurlijke organen van buiten de contrada, zoals de gemeente. Contrada's mogen dan wel hun eigen regels hebben, ze bevinden zich wel binnen een stad waar ook 'gewoon' andere mensen wonen die niets met de contrada's te maken hebben. Voor het organiseren van bepaalde activiteiten is het voor de contrada van belang dat daar toestemming voor wordt gegeven door de gemeente. Het *Cancellieria* heeft de taak om zich hierover te bekommeren en heeft dus de kennis nodig over mensen die bij de gemeente werken.

Daarnaast komt ook alle berichtgeving van buiten de eigen contrada's via het *cancellieria* binnen. Wanneer er overkoepelende activiteiten plaatsvinden, vergaderingen of lezingen, is het de taak van het *cancellieria* om dit aan de juiste personen binnen de contrada te laten weten of leden hierover te informeren. Ook onderhoudt het *cancellieria* contact met de gemeente. Dit is van belang, omdat voor bepaalde activiteiten toestemming van de gemeente nodig is. Dit gaat dan voornamelijk over het afzetten van straten of het afhuren van bepaalde gebouwen. Het draait bij de verschillende functies in de contrada's dus voor een deel om de invulling van die functie volgens de regels, maar er is altijd plek voor persoonlijke invulling en inzicht. Op deze manier blijft de functie interessant en is er geen sprake van een strenge en stoeve werkomgeving. Dit zou het informele en vriendschappelijke karakter van de contrada tegenwerken.

Hoofdstuk 3 – *Contrada: een tweede familie*

3.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk is de structuur van een contrada aanbod gekomen en zijn begrippen die te maken hebben met de formele organisatie van de wijken uiteengezet. De contrada is echter een plek die leeft, een plek waar mensen opgroeien, elkaar ontmoeten en waar mensen hun toekomstige echtgenoten tegenkomen. Het is dus een plek die veel meer omvat dan enkel het karakter zoals hierboven beschreven. Gevoelens en emotie maken deel uit van het begrip ‘contrada’ en de contrada wordt gezien als een tweede familie. Mensen komen al van jongs af aan met hun ouders naar de contrada en hebben hier mensen leren kennen van alle verschillende leeftijden. Deze personen dragen bij aan de opvoeding van de kinderen door ze de regels en de geschiedenis van de contrada te vertellen. *Andare in contrada* (naar de contrada gaan) wordt omschreven als een deel van de opvoeding. Bij deze opvoeding horen een paar belangrijke begrippen: *respect, steun en eenheid*. Dit zijn begrippen die het gevoel van leden over en voor hun contrada weergeeft. De jonge vrouwen die in het onderzoek zijn geïnterviewd en in wie dagelijks leven ik geparticipeerd en geobserveerd heb, hebben allen gesproken over deze aspecten van het contradaleven. Aan de hand van de interviews die ik met deze vrouwen heb gehouden over hun leven in de contrada zijn de vier begrippen geanalyseerd en zullen hieronder besproken worden.

3.2 Respect

Respect is één van de begrippen die in de interviews die ik had met de jonge vrouwen vaak aan bod is gekomen. Zo betekent respect voor Giulia, dat men alle karakteristieke eigenschappen van de contrada waardeert en heeft respect volgens Leonora voornamelijk te maken met opvoeding die kinderen tegenwoordig krijgen. De betekenis en het belang van respect worden, zo legden verschillende vrouwen uit, geleerd tijdens de opvoeding die jongeren krijgen in de contrada. Kinderen komen van jongs af aan in de contrada en krijgen hier de normen en waarden geleerd die van belang zijn voor andere leden van de contrada. Deze normen en waarden worden al spelenderwijs aangeleerd, door middel van de georganiseerde activiteiten van de *gruppo piccoli* en *gruppo giovani*.

Leonora, 29 jaar en lid van de *Contrada della Civetta*, is leidster van de kindergroep van haar contrada. Zij vertelde in de interviews dat zij samen met andere leden van het team activiteiten voor de kinderen organiseert, zoals samen op kamp gaan, een uitstapje naar het

museum van de contrada of in de periode rond de Palio met zijn allen naar het *Piazza del Campo* te gaan. Tijdens deze activiteiten krijgen de kinderen niet alleen de kans om de geschiedenis van de contrada en andere kinderen beter te leren kennen: ze krijgen les, zowel bewust als onbewust, over hoe zij zich dienen te gedragen ten opzichte van contradaleden van zowel hun eigen contrada als van andere contrada's. De opvoeding van kinderen in de contrada is een belangrijk aspect van de contrada en er wordt dan ook veel aandacht aan besteed. Kinderen leren ouderen te respecteren, door naar ze te luisteren alsof het hun ouders zijn. De contrada wordt niet alleen gezien als een tweede familie omdat men elkaar zo vaak ziet, maar ook omdat de manier van opvoeding veel lijkt op de opvoeding die kinderen van hun ouders krijgen.

De manier van opvoeding is in de afgelopen decennia veranderd en daarmee ook de manier waarop mensen elkaar in de contrada respecteren. Sinds de opkomst van de moderne media, waarbij internet de grootste rol speelt, zijn de manieren van communicatie veranderd. Hoewel voor de contrada's traditie een belangrijk onderwerp is, kan men niet voorkomen dat sociale media, zoals facebook en twitter, een steeds grotere rol zijn gaan spelen in het leven van de jongeren van de contrada's. Daar komt bij dat families steeds vaker buiten de contrada wonen en deze combinatie leidt ertoe dat jongeren zich minder verbonden voelen met de contrada dan oudere generaties. Zowel Leonora, als Caterina, als Johanna hebben in de interviews aangegeven dat dit ertoe heeft geleid dat jongeren minder respect hebben voor de contrada dan vroeger. Doordat jongeren minder vaak de contrada frequenteren, voelen zij zich er minder verbonden mee en hebben zij minder respect voor de traditionele normen en waarden die bij het contradaleven horen. De taak van de *adetti piccoli* en *adetti giovani* is in de afgelopen jaren daardoor steeds belangrijker en moeilijker geworden. Zij hebben namelijk de verantwoordelijkheid om jongeren zich thuis te laten voelen in de contrada en vormen van respect aan te leren aan de kinderen. Wanneer dit niet lukt, is de kans groot dat jongeren ervoor kiezen om de contrada te verlaten als ze volwassen worden. Door middel van doelgerichte activiteiten zorgen de *adetti* ervoor dat jongeren ervoor kiezen om te blijven.

Naast respect voor contradaleden is respect voor 'anderen' belangrijk, dat wil zeggen mensen van andere contrada's, mensen van buiten de contrada en mensen die bijvoorbeeld minder vaak in de contrada komen dan de gemiddelde *contradaio*. Johanna, 25 jaar en lid van de *Contrada della Selva* vertelde in één van de interviews dat het accepteren en respecteren van anderen één van de belangrijkste zaken is die je in de contrada leert. Zij vertelde dat er in haar contrada, net als in alle andere contrada's, mensen zijn die minder respect hebben voor leden die de contrada minder vaak bezoeken. Dit zijn bijvoorbeeld

mensen die voor werk buiten de stad wonen of mensen die het druk hebben met studeren. Johanna gebruikte hierbij de uitdrukking '*fanno sentire il freddo*', wat letterlijk betekent 'ze laten ze kou voelen', ofwel: ze keren hun rug toe naar leden die volgens hen niet vaak genoeg de contrada frequenteren. Volgens Johanna is dit onterecht aangezien iedereen evenveel lid is van een contrada, ongeacht de hoeveelheid tijd die hij of zij er doorbrengt. Johanna heeft zelf meegemaakt dat een paar van haar beste vriendinnen, allen lid van de *Selva*, vonden dat mensen die minder vaak in de contrada komen ook minder goede contradaleden zijn. Zij hadden geen respect voor deze mensen. Johanna heeft het contact met deze meisjes verbroken, omdat ze vindt dat er geen onderscheid mag worden gemaakt tussen meer of minder goede leden. Dit is een vorm van sociale netwerkvorming, waarbij het individu voor een deel zelf de kans heeft om zijn netwerk vorm te geven. Het toekennen van positieve of negatieve aspecten aan de groep bepaalt voor een deel hoe de sociale identiteit van een persoon eruit ziet. Johanna heeft ervoor gekozen om een deel van haar groep achter te laten, omdat zij de groep verbond met negatieve aspecten.

Naast respect voor leden van de eigen contrada hoort het respecteren van leden van andere contrada's ook bij de normen en waarden van een contrada. Johanna vertelde in één van de interviews dat haar contrada, ook al heeft haar contrada geen vrouwengroep, toch activiteiten bijwoont die worden georganiseerd door vrouwengroepen van andere contrada's. Bij activiteiten die open staan voor alle contrada's worden alle contrada's altijd uitgenodigd. Het wordt als respectloos beschouwd om niet in te gaan op een uitnodiging en dat is slecht voor het imago van de contrada. Wanneer de vrouwengroep van de *Onda* een diner voor vrouwen van alle contrada's organiseert, 'stuurt' elke contrada één of meer 'vertegenwoordigers' die de contrada representeren. Ook de *Selva* zal hierbij dan aanwezig zijn. Johanna noemt dit '*Il dovere di portare rispetto verso gli altri*', wat betekent 'de plicht om respect te tonen naar anderen toe'. Dit heeft ook betrekking op het tonen van respect tegenover leden van rivaliserende contrada's. Over het algemeen zijn verhoudingen tussen leden van rivaliserende contrada's niet bepaald warm van aard. Toch zullen zij, als vorm van respect, elkaar nooit echt kwaad doen. Dit heeft voornamelijk betrekking op de verhoudingen tussen contrada's tijdens de dagen van de Palio, wanneer rivaliteit sterk wordt benadrukt. Als teken van respect tegenover de rivaliserende contrada, zal een lid van de ene contrada zich niet in het territorium van de andere contrada begeven. Dit is een ongeschreven regel die streng wordt nageleefd en die zwaar bestraft kan worden bij overtreding. Cecile, 21 jaar en lid van de *Contrada dell'Oca* vertelde in één van de interviews over een keer dat ze op één van de dagen rond de Palio per ongeluk het territorium van hun vijandelijke contrada (de

Torre) betrad en hiervoor een klap kreeg van een *Torraiola*, een lid van de *Torre*. Caterina vertelde dat zij niet de kerk van de *Onda* betreden tijdens de *Giro*, omdat de *Onda* hen ziet als vijanden, ook al zijn zij dit officieel niet. De *Giro* is een optocht die elke *contrada* één keer per jaar maakt ter ere van de beschermheilige van de *contrada*. Als vorm van respect voor de keuze van de *Onda* slaat de *Torre* hen dus over tijdens de deze optocht, zoals gebruikelijk is voor rivaliserende *contrada*'s. Alessandro Falassi heeft in één van de interviews verteld dat het wederzijdse respect van *contrada*'s voor een deel berust op het feit dat *contrada*'s geen keuze hebben. Hij bedoelt hiermee dat *contrada*'s gebonden zijn aan een vastgelegd territorium en op een relatief kleine oppervlakte bij elkaar wonen, alles binnen de muren van de stad. Voor het voortbestaan van de *contrada*'s is het voor leden noodzakelijk om respectvol met elkaar om te gaan, want wanneer dit niet gebeurt is de kans groot dat de traditie tot een eind komt: *Contrada*'s hebben elkaar nodig om voort te bestaan en zijn dus verplicht een bepaalde mate van respect tegenover elkaar te tonen.

3.3 Steun

“Non puoi vincere il Palio da solo” – Je kunt de Palio niet in je eentje winnen.

-Caterina, *Contrada della Torre*, Vice-cancelliere

In de interviews werd door de jonge vrouwen niet alleen over het belang van respect gesproken, maar ook over het belang van steun. Oorspronkelijk waren de *contrada*'s van belang voor de verdediging van de stad tijdens oorlog. Toen Siena een veilige positie in Toscane had ingenomen en oorlogen tussen steden niet meer aan de orde waren, functioneerden de *contrada*'s als wijken die elk een deel van de stad onder toezicht hielden, zodat Siena schoon en veilig bleef. Daarnaast functioneerden deze 17 wijken als steunpunten voor buurtbewoners: wanneer een familie het financieel moeilijk had, konden zij rekenen op hulp vanuit de *contrada*. Tijdens de tweede wereld oorlog functioneerden de kerken van de *contrada*'s als schuilplekken. Mensen die meer geld hadden, schonken dit aan mensen die minder geld hadden. De *contrada*'s stonden dus in het teken van steun. Er was sprake van een wisselwerking van steun: mensen die een goede opleiding hadden genoten, gaven les aan mensen die geen opleiding hadden genoten. In ruil daarvoor kregen zij dan bijvoorbeeld eten aangeboden tijdens de diners. De leden van de *contrada*'s waren op die manier in staat om elkaars zwakke punten aan te vullen. Leonora vertelde in één van de interviews dat de *contrada*'s deze functie hebben verloren in de afgelopen decennia. Het gaat volgens haar

tegenwoordig niet meer om wederzijdse steun van buurtbewoners, maar enkel nog om het toewerken naar de Palio:

“De jongeren van tegenwoordig zien de Palio niet meer als een feest van de *contrada*'s. Zij zien de Palio als het moment voor ultieme uiting van gevoelens. De *contrada* komt hierdoor op de tweede plaats te staan, terwijl zij eigenlijk op de eerste plaats hoort.”

Ook, zegt Leonora, zijn de leden van *contrada*'s verspreid over de hele stad en kent niet iedereen elkaar meer, waardoor directe steun aan bijvoorbeeld burens ook niet vaak meer voorkomt. Zij heeft ervoor gekozen om aan het plein van de *contrada* te wonen en hierdoor staat ze dicht bij het *contradaleven*, maar daar betaalt ze ook veel geld voor.

Daarnaast is het voor het verkrijgen van bepaalde (hoge) posities in de *contrada* zeer belangrijk dat je hierin gesteund wordt door de andere leden van de *contrada*, ‘*il popolo*’: het volk. Zij beslissen tijdens het *assemblea generale* namelijk wie er in het bestuur komt. Wanneer iemand niet wordt gesteund door het volk, zal deze persoon dus geen rol krijgen. Tijdens het interview met de *Presidente della Contrada della Giraffa*, Helena, vertelde zij mij vol emotie over het moment waarop zij zich voor het eerst écht geaccepteerd en gesteund voelde door *il popolo* dat haar tot baas had verkozen. Dit speelde zich af tijdens de opkomst van de *contrada della Giraffa* op het plein voordat de Palio zou beginnen. Hierbij is de volgorde van de *contradaleden* die meelopen als volgt: het paard loopt voorop en wordt gedurende de hele Palio begeleid door één persoon. Daarachter lopen de *Capitano*, de *mangini* en de *Presidente*, gevolgd door een paar rijen van mannen. Helemaal achteraan lopen de vrouwen en kinderen, soms gevolgd door een laatste rij mannen die een eventuele aanval van een rivaliserende *contrada* zouden kunnen afweren. Laura vertelde over het moment dat zij als *Presidente* vooraan in de stoet liep en op een gegeven moment achterom keek. Zij zag dat de hele *contrada* als één geheel, als één groep achter haar aanliep en haar aanmoedigde. Dit gaf haar het gevoel echt de leider te zijn en ook echt geaccepteerd te worden als leider. De tranen sprongen haar op dit moment in het interview in de ogen.

Steun is niet alleen belangrijk voor het verkrijgen van bepaalde functies in de *contrada*, het is ook een belangrijk aspect tijdens het uitvoeren van de functies. De hogere functies in de *contrada*, zoals *Priore* en *Cancelliere* zijn zware taken die veel tijd van personen eisen. Caterina volgt naast haar werk als *Vice-cancelliere* ook een master microbiologie, heeft een vriend, werk in een bar en brengt graag tijd door met haar familie. Zij heeft het druk en maakt lange dagen en voor haar is het belangrijk om zich gesteund te voelen door de mensen met wie zij werkt. Ze vertelde dat de haar collega's in het *cancelleria* haar goed kennen en haar steunen wanneer ze bijvoorbeeld een tentamen heeft. Net zoals haar

vriendinnen van de *Torre* haar steunen wanneer ze er even helemaal doorheen zit door al het werk dat ze moet doen voor de *contrada*. Dit geeft haar een gevoel van *belonging*, het gevoel dat ze thuishoort in de *contrada*.

3.4 Eenheid

“Noi siamo la Selva, non io.” - De *Selva* zijn wij, niet ik.

- Johanna, *Contrada della Selva*.

Tijdens de interviews gaven alle informanten aan dat zij de *contrada* zien als een tweede familie. Zij voelen zich deel van de *contrada* en zien de *contradaleden* als een geheel, niet als enkel individuen. Eenheid is hierbij een belangrijk begrip, omdat de *contrada* natuurlijk veel groter is dan een normale familie en om goed te kunnen functioneren moet de groep zich als één geheel gedragen. Het bestuur leidt de *contrada* en zorgt ervoor dat er mogelijkheden worden gecreëerd om die eenheid te vormen. Allereerst is de opvoeding in de *contrada* een cruciaal punt om leden één te laten voelen met elkaar. Van jongs af aan komen de kinderen in de *contrada*: op de sociëteit, wanneer ze gedoopt worden en op feesten zoals carnaval en kerstmis. Zij krijgen al spelenderwijs de geschiedenis van de *contrada* geleerd en worden langzaam maar zeker steeds bekender met en meer gebonden aan de *contrada*. Het gevoel van eenheid wordt versterkt door de vriendschappen die ontstaan en ontwikkeld worden in de *contrada*. Voor volwassenen zijn er diners, feesten, concerten en uitstapjes, om steeds maar weer de unieke groepsidentiteit te benadrukken.

Naast de algemene activiteiten die een gevoel van eenheid creëren, zijn er ook de *contradagroepen* die een gevoel van eenheid met zich meebrengen. Aangezien het onderzoek zich heeft gericht op jonge vrouwen in de *contrada*'s zal ik hier de eenheid van de vrouwengroep bespreken, die zich op een unieke manier heeft ontwikkelt in de *contrada*'s. Verschillende informanten hebben het belang van deze vrouwengroepen uitgelegd en de betekenis die deze groep wel of niet voor hen heeft. Tussen de verschillende *contrada*'s zijn er grote verschillen in de betekenis van de vrouwengroep. Daarnaast zijn er verschillende meningen over de betekenis van de vrouwengroep tussen vrouwen van verschillende leeftijden. Oudere vrouwen (die ik minder heb geïnterviewd dan jonge vrouwen) geven aan de vrouwengroep voornamelijk te zien als draagvlak voor hun mening en als platform om te strijden voor hun rechten als vrouw binnen de *contrada*. Voor hen is de vrouwengroep een belangrijke manier om te laten zien wie ze zijn, wat binnen een *contrada* moeilijker is

wanneer je in je eentje staat. Voor jongere vrouwen blijkt deze betekenis van de vrouwengroep vaak minder sterk te gelden. Er bestaat onder veel jongere vrouwen niet meer de drang en de noodzaak om een groep te vormen voor het verkrijgen van bepaalde rechten. Het gaat hierbij om de generatie vrouwen tot dertig jaar ongeveer, de vrouwen die centraal stonden in het onderzoek. Oudere vrouwen zijn opgegroeid in tijden waarin het feminisme en emancipatie de lang heersende maatschappij waarin mannen het voor het zeggen hadden aan het wankelen bracht. Nieuws dat deze vrouwen vanuit andere delen van Italië en uit Europa bereikte, stimuleerde hen om zelf ook het heft in handen te nemen en zich te verenigen en te vechten voor een betere positie van de vrouw.

De tijden van felle strijd voor een betere positie van de vrouw in de Siense samenleving is echter veranderd. De informanten gaven in de interviews aan dat zij ten eerste al gelijk zijn aan de mannen en er dus geen groep nodig is die hier nog voor vecht. Ten tweede zorgt de vrouwengroep volgens bepaalde informanten voor een breuk in de eenheid van de *contrada*. Het Italiaanse woord dat zij hiervoor gebruiken is ‘*ghettizzare*’, van ‘*ghetto*’: een gescheiden gemeenschap. Zij zeggen dat het houden van een vrouwengroep binnen een *contrada* de vrouwen en de mannen van elkaar scheidt en dat dit de mensen van elkaar vervreemd. Leonora vertelde in één van de interviews dat in haar *contrada* de vrouwengroep een tijdje geleden was afgeschaft, om redenen hierboven genoemd. Volgens haar had de groep geen zin meer, aangezien ze in de *contrada* toch gelijk stonden aan de mannen.

In de *Contrada dell'Onda* is er een aantal jaar geleden een boek verschenen over de vrouwen van de *contrada*: ‘*Donne di Malborghetto*’, geschreven door Simonetta Losi (2009), één van de vrouwen van deze *contrada*. Zij is zelf ook *Presidente* van de vrouwengroep geweest en is op dit moment archiviste van de *contrada*. *Malborghetto* is de traditionele naam van de hoofdstraat van de *contrada* en *donne di Malborghetto* betekent ‘vrouwen van Malborghetto’. Voor Simonetta en zoals in het boek staat beschreven ook voor vele andere vrouwen, is de vrouwengroep van de *contrada* één van de belangrijkste onderdelen van de *contrada*. In de geschiedenis van de *Onda* heeft deze groep, door zich te verzetten tegen toen geldende normen en regels een hoop voor elkaar gekregen. Zo was het vroeger niet gebruikelijk dat vrouwen op de sociëteit kwamen, dit was een plek enkel voor mannen. Ook waren de diners enkel voor de mannen. Het bestuur bestond ook slechts uit mannen. Voor vrouwen waren er de overige taken, zoals het koken, poetsen, naaien van vlaggen en daarnaast het huishouden. Door zich als een groep op te stellen, als een eenheid, kregen ze het voor elkaar om toegang te krijgen tot zaken die daarvoor enkel bestemd waren voor mannen.

De eenheid van een contrada wordt ontwikkelt gedurende het jaar, want tijdens de Palio is het van allergrootst belang dat de contrada zich als een eenheid opstelt. Er wordt niet gesproken met mensen uit rivaliserende contrada's, mannen en vrouwen hebben weinig contact met hun partner (als diegene niet uit dezelfde contrada komt) en iedereen heeft zijn eigen taak om de Palio tot een goed einde te brengen. De *Capitano* en de *mangini* sluiten de laatste deals, de keukenploeg bereid aan de lopende band diners voor, de *alfieri* oefenen al wekenlang met het vlagzwaaien en kinderen krijgen de contradaliederen aangeleerd. Hierbij mogen geen fouten worden gemaakt en de eenheid van een contrada kan dit voorkomen, doordat men dezelfde doelen nastreeft en met dezelfde motivatie werkt.

3.5 Leven voor de contrada

“Al fine, tutto torna su una cosa, la Torre.” - Alles draait uiteindelijk om één ding, de *Torre*.
- Caterina, *Contrada della Torre*.

De contrada functioneert als tweede thuis voor de jonge vrouwen uit de contrada's, als een plek waar ze naartoe gaan om even koffie te drinken met hun vrienden, waar ze hun verjaardag vieren, waar ze bij elkaar komen om Palio overwinningen te vieren, waar ze gedoopt worden en naar de kerk gaan en waar kunnen trouwen als ze zouden willen. De sociëteit is een plek waar verschillende contrada's bij elkaar kunnen komen tijdens diners, waar feesten worden georganiseerd die toegankelijk zijn voor alleen leden of voor iedereen en waar, ook buiten het Palio-seizoen altijd mensen te vinden zijn waar je even mee kan kletsen. Het voortbestaan van de contrada's is voor een groot deel mogelijk door het in stand houden van de tradities rond om de Palio, maar voornamelijk door de opvoeding die kinderen vanaf hun geboorte krijgen. Deze opvoeding leert hen om vrijwillig, met passie en met goede wil de contrada te helpen, dan wel naar een volgende overwinning, dan wel in het voortbestaan. Alle werkzaamheden voor de contrada gebeuren op vrijwillige basis, van schoonmaken tot het leiden van de contrada. In het volgende fragment zal ik laten zien op wat voor manier de leden van de contrada bijdragen aan het leven in de contrada.

Brood of pasta? Koken bij de Selva

‘Wat denk jij? Moet er meer zout bij de soep...?’ Ik antwoord dat ik de soep erg lekker vind en dat ik denk dat er geen zout meer bij hoeft. Ik kom niet zeker over en dat merkt Federica. *‘Geen zout meer erbij? Oké, ik vraag het toch nog even aan Giulio. Giulio! Kom eens hier! Proef de soep eens. Moet er meer zout bij? Nee? Oké dan laten we hem zo. En zullen we er pasta doorheen doen of toch nog wat meer broodjes er bij bakken? Monica, wat vind jij?’* Monica denkt er even over na en stelt dan voor om het allebei te doen, dan kunnen de mensen

kiezen. Federica lacht een beetje en geeft duidelijk aan dat dit niet de bedoeling is, want je neemt of het één of het ander, niet allebei. Monica zegt dan dat het misschien handiger is om voor het brood te gaan. Federica is niet overtuigd en vraagt het vervolgens aan zo ongeveer iedereen die in de keuken staat en iedereen die de keuken binnen komt gelopen. Het lijkt erop dat ze een grote druk voelt om het diner tot een goed eind te brengen en daar hoort bij dat iedereen het eten lekker vindt.

Het is 12 maart, acht uur 's avonds en ik bevind mij in de keuken van de *Contrada della Selva*, waar ik samen met Johannamee naar toe ben gekomen om mee te helpen met het voorbereiden van het wekelijkse contrada-diner op zaterdag. Er worden zo'n zeventig mensen verwacht en we zijn al sinds vier uur 's middags bezig met de voorbereidingen. Johannamoet het diner samen met de andere *adetti piccoli* van de contrada voorbereiden.

De groep staat onder leiding van Federica, een vrouw van rond de 35. Ze heeft het menu voorbereid: een soort van wittebonensoep, met óf pasta erin óf ovengebakken stukjes brood eraan, maar daar is ze een half uur voor aanvang van het diner nog niet uit. Naast Federica zijn Johannaen twee andere vrouwen en twee mannen aanwezig, allen van een jaar of twintig en *adetti piccoli*. Daarnaast is Monica er: een vrouw van rond de dertig die ook meehelpt, maar ik ben er niet zeker van of zij ook bij de *adetti piccoli* hoort. Er is nog een groepje jongens van rond de tien jaar bij die hysterisch door de keuken heen rent en Federica tot waanzin drijven: zij moeten helpen bij het tafeldekken en het serveren van het eten. Het zijn de kinderen die bij de *gruppo piccoli* horen en dus samen met hun begeleiders dit diner vormgeven.

Johannaen ik waren als eerste van de keukenploeg aanwezig, samen met Federica en sinds 16.00 uur hebben we niets anders gedaan dan de soep voor te bereiden en de broodjes te bakken. Na een uurtje komen de andere *adetti piccoli* ook binnen druppelen en beginnen langzaam aan met helpen. Rond een uur of zeven zijn ineens alleen de vrouwen nog aanwezig in de keuken: de mannen staan boven te tafeltennissen, want ze hadden niet het gevoel dat zij nog iets te doen hadden in de keuken. Federica lijkt een beetje geërgerd wanneer de jongens na bijna drie kwartier weer de keuken in komen, bewapend met een grote kan bier. Ze worden meteen weer aan het werk gezet, want er is nog genoeg te doen.

Italianen nemen graag uitgebreid de tijd om te koken, maar het resultaat mag er dan ook wezen uiteindelijk: Federica kiest ervoor om toch én de pasta én de broodjes bij de soep te doen en lijkt hiermee iedereen tevreden te kunnen stellen. De zaal zit rond negen uur vol: er zijn ongeveer tachtig mensen gekomen om te eten. De soep wordt geserveerd, maar er is niet genoeg bestek en Federica vraagt zich hard op af of er wel genoeg pasta door de soep zit, of er wel genoeg brood is “*en waar blijft dat bestek? Die mensen kunnen toch geen soep met een vork eten??*” Het is even stressen, maar als iedereen uiteindelijk tevreden aan zijn kopje soep begint, kan ook Federica opgelucht adem halen: het diner is geslaagd en de mensen, inclusief ik, zijn erg tevreden over de soep (en de pasta, en het brood). Rond een uur of elf wordt alles weer afgeruimd, de mensen beginnen te vertrekken en de keukenploeg maakt de eetzaal schoon. Ik ben doodop van al het koken, poetsen, stressen en opruimen, maar besef me dat dit voor de contradaleden vaste kost is. Johannageeft ook aan erg moe te zijn, maar toch werkt ze nog even hard door om alles weer netjes te maken. Dit hoort nu eenmaal bij je taak als je in de keuken staat en die taak hoor je goed te vervullen. Jong en oud helpt mee en Federica kan met een gerust hart gaan slapen zo meteen.

Uit dit fragment komt duidelijk naar voren dat hoewel de mannen en vrouwen samen in de keuken staan, het toch voornamelijk de vrouwen zijn die hard aan het werk zijn om het eten voor te bereiden. Iedereen doet echter wel zijn best om zijn of haar taak binnen de contrada te

vervullen en dat zorgt ervoor dat een contrada voort kan blijven bestaan. Alle informanten hebben in de interviews aangegeven dat je werkt omdat je van de contrada houdt. Je houdt van de mensen die samen met jou in de contrada komen alsof het je eigen familie is. Je viert feest met deze mensen en rouwt met de mensen en de contrada is de plek waar dit allemaal bij elkaar komt.

Één van de informanten die ik heb geïnterviewd in tijdens het onderzoek was Valentino, een man van rond de 35 jaar die sinds 2000 in Siena woonde en een grote liefde had opgevat voor alles wat met het contradaleven en de Palio te maken had. Hij is via kennissen bij diners en feesten van de *Contrada della Tartuca* (Schildpad) kunnen komen en heeft hier zijn passie voor het contradaleven laten zien. Voor andere leden is het belangrijk dat zij kunnen zien dat iemand zijn best doet om bij de groep te horen, dat iemand veel respect toont voor wat er gebeurt en dat het leven in een contrada serieus wordt genomen. De informant kon zijn passie laten zien door te helpen bij het maken tekeningen in het ‘clubblad’ dat maandelijks uitkomt. Andere leden zagen wat hij deed en na een tijd mocht hij zelfs de voorkant ontwerpen voor het blad dat uitkomt wanneer een contrada de Palio wint (*Numero Uno*). Hij heeft zijn doopsel en intrede in de contrada van de *Tartuca* mogen doen, maar werkt nog steeds hard om zich telkens opnieuw te bewijzen voor de andere leden. Hij doet dit vol overtuiging en met passie en is trots deel uit te mogen maken van de contrada.

De jonge vrouwen die ik heb geïnterviewd tijdens het onderzoek deelden deze overtuiging, passie en trots voor de contrada. Caterina verwoordde haar gevoel voor de contrada als volgt: *“Alles wat er hier wordt gemaakt, alles wat er gebeurt, gebeurt door passie en met passie. Je hebt deze passie voor de contrada, omdat je er geboren bent, omdat je er opgegroeid bent. Je hebt deze passie, omdat je er altijd geweest bent, omdat je er altijd deel van hebt uitgemaakt. Al je herinneringen, alle emoties, alles wat je hebt meegemaakt, maken er deel van uit. Ze maken deel uit van je leven. Alles wat je doet voor de Palio, voor de cene, voor het werk, voor het cancelleria, alles komt voort uit passie. Je voelt dat je deel bent van de contrada door deze passie. Dit zijn essentiële aspecten van de contrada.”*

Hoofdstuk 4 – De vrouwen van de *contrada*'s

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn drie begrippen besproken die voor de vrouwen van de *contrada*'s van belang zijn voor betekenisgeving aan hun leven in de *contrada*'s: respect, steun en eenheid. Er zijn in de *contrada*'s ook bepaalde processen die invloed hebben op het leven van de *contradaleden*. Het onderzoek heeft zich gefocust op jonge vrouwen en daarom zal er in dit hoofdstuk aandacht worden besteed aan de processen die hebben geleid tot de posities van de vrouwen die zij vandaag de dag innemen. Deze processen kunnen worden gekoppeld aan processen in de Westerse samenleving in de afgelopen eeuw, waarbij feminisme en emancipatie een aantal jaren centraal hebben gestaan. Maar ook het fascisme heeft zijn invloed uitgeoefend op het leven van de *contradaiole*.

Niet alleen geschiedenis tekent het beeld dat vrouwen in de *contrada*'s tegenwoordig van zichzelf hebben. Geschiedenis mondt uiteindelijk uit in moderniteit en de jonge vrouwen van de *contrada* mengen zich op actieve manier in de strijd om betere posities in hun samenleving te verkrijgen. Dit doen zij door zich zo goed mogelijk voor de *contrada* in te zetten en te helpen waar en wanneer zij kunnen. Op die manier laten ze zien dat ze passie en kracht hebben om de *contrada* draaiende te houden. In dit hoofdstuk zullen de verschillende manieren van participatie van de vrouwen in hun *contrada* worden besproken.

Ook zal in dit hoofdstuk uitgebreid in worden gegaan op de verschillende vrouwengroepen. In het vorige hoofdstuk is het belang van eenheid voor de vrouwengroepen al aan bod gekomen. In dit hoofdstuk zal op de ontwikkeling van de verschillende vrouwengroepen van de *contrada*'s worden ingegaan en de kijk die vrouwen tegenwoordig op die groepen hebben.

4.2 Ongelijkheid en feminisme in de Italiaanse samenleving

In het onderzoek heb ik voornamelijk interviews gehouden met vrouwen van rond de 25 jaar. Zij wisten mij veel te vertellen over hun kijk op de rol van de vrouw in de *contrada*'s, maar minder over de geschiedenis van de vrouwengroepen. Hier gingen ze niet erg diep op in, wat in feite al een indicator is voor de betekenis die de vrouwengroep voor hen heeft. Om toch een beeld te kunnen vormen van de ontwikkelingen van de vrouwen in Siena heb ik verschillende interviews gehouden met Monica Guazzi en Alessandro Falassi, die beiden hebben gepubliceerd over *contrada*-gerelateerde onderwerpen. Waarbij Falassi zich in zijn boeken

voornamelijk heeft gefocust op de symbolische betekenissen achter de Palio en de formele achtergrond over de *contrada's*, heeft Guazzi (2004) geschreven over de vrouwen in de *contrada's*. In het boek '*Le donne delle contrade*' worden interviews beschreven die zij heeft gehouden met twintig belangrijke vrouwen uit de geschiedenis van de *contrada's*. Deze vrouwen zijn allen *Priore* of *Capitano* geweest en bespreken met Guazzi hoe zij tegen de rol van vrouwen in de *contrada's* aankijken en de rol die zij zelf hebben gespeeld in de *contrada's*. Het gaat hierbij over vrouwen van tussen de veertig en negentig jaar ongeveer, die dus niet binnen de doelgroep van het onderzoek pasten. Interessanter om te lezen was het gedeelte van het boek waarin Guazzi informatie verschaftte over de ontwikkeling van de vrouwen in de *contrada's* en de processen van buitenaf die invloed hebben gehad op deze ontwikkelingen. Guazzi (2004:1) schrijft dat de *contrada* aan de voorhoede heeft gestaan van belangrijke sociale en culturele veranderingen in de samenleving. Daarbij moet wel gezegd worden dat het een feit is dat wereld van de *contrada's* een mannelijke (*maschile*) wereld is. De *Capitani* en *Priori* die de *contrada's* hebben geleid zijn voor het grootste deel altijd mannen geweest. Ook tegenwoordig nog.

Sinds het eind van de Tweede Wereldoorlog tot 2004 (toen het boek verscheen) zijn er slechts twintig vrouwelijke *Priori* en *Capitani* geweest. Wat is er in die tijd in de rest van Italië gebeurd en welke invloed heeft dit gehad op de vrouwen van de *contrada's*? Monica Guazzi(2004:2-4) schrijft hierover in de inleiding van haar boek en heeft hierover ook gesproken in de interviews die tijdens het onderzoek met haar zijn gehouden. Aan de hand van zowel informatie uit het boek, als informatie uit de interviews zal hieronder een bondig beeld worden gegeven van de ontwikkeling van de Italiaanse vrouwen op het gebied van wetgeving, sociale en culturele veranderingen, van 1945 tot het eind van de twintigste eeuw.

Op 1 februari 1945, voor het eind van de Tweede Wereldoorlog, kregen vrouwen in Italië stemrecht. Wat zij niet kregen was het recht om zichzelf verkiesbaar te stellen. Dit kregen zij pas op 10 maart 1946. Hierdoor werd het mogelijk voor Italiaanse vrouwen om in de regering te komen. Een grote stap richting gelijkheid met mannen (op wettelijk niveau) vond plaats op 22 december 1947. Op deze dag werd de *Costituzione repubblicana* goedgekeurd. Deze wet heeft vrouwen het recht gegeven om toe te treden tot de rechterlijke macht (*magistratura*). In de jaren vijftig begon de lange en zware weg, die ook in de jaren zestig doorging, waarin door de vrouwen werd gestreden voor meer autonomie. Ook werd ervoor gevochten om oude taboes en stereotypen aan te pakken, die de rol van de vrouwen in de Italiaanse samenleving als tweederangs beschouwen. In 1958 werd prostitutie verboden volgens de wet: het proces om deze wet aan te nemen liep al sinds 1948 en heeft er dus tien

jaar over gedaan om aangenomen te worden. In 1960 wordt er een wet ongeldig verklaard 'over de juridische capaciteit van de vrouw' (*'la capacità giuridica della donna'*), die voorheen uitsluiting van vrouwen op werkplekken in publieke kantoren toestond. Lange tijd zijn de salarissen van mannen hoger gebleven dan die van vrouwen en pas in 1977 kwam er een wet die gelijkheid brengt voor vrouwen op dit gebied. Ondanks het feit dat zij steeds meer de mogelijkheid kregen om te participeren op de banenmarkt, bleven de vrouwen hangen in lage functies. Zij kregen marginale taken toegewezen en werden spottend '*angeli del ciclostile*' genoemd (engelen van de stencilmachines). Met deze omstandigheden werkend als katalysator voor woede en onvrede ontstonden er in de Italiaanse samenleving feministische opstanden en vrouwengroepen.

De jaren zeventig worden in Italië, net als in de rest van de wereld gezien als de jaren van de feministische opstanden. Feminisme wordt een wijdverbreid sociale beweging. Niet alleen op het gebied van wetgeving vonden er grote ontwikkelingen plaats (zo werd het proces van echtscheiding geïntroduceerd en kregen vrouwen op de werkvloer meer dezelfde rechten als mannen). Ook vonden er sociale en culturele veranderingen plaats die de levens van vrouwen op een positieve manier beïnvloedden. Voor vrouwen betekende dit dat zij ook in het echte leven, niet alleen volgens de wet, meer gelijk kwamen te staan met de Italiaanse mannen. Stereotypen verminderden, maar bleven ondanks de feministische bewegingen wel bestaan. In de jaren tachtig kwam het feminisme steeds duidelijker naar voren op de politieke agenda's. Er werd veel aandacht besteed aan de sociale kant van gelijkheid, zoals gelijkheid van mannen en vrouwen in het gezin en op verschillende universiteiten in Italië werden lessen gegeven over de processen in de Italiaanse samenleving van de jaren die aan het feminisme vooraf zijn gegaan. In de jaren negentig werden er veel debatten georganiseerd die betrekking hadden op de onderwerpen feminisme en emancipatie. Daarnaast werden er in verschillende regio's in Italië onderzoeksprojecten uitgevoerd die zich richtten op 'horizontale segregatie', dus scheiding tussen mannen en vrouwen die in principe op hetzelfde niveau staan.

'Il soffitto di cristallo' (het glazenplafond) wordt vlak voor de eeuwwisseling een veel besproken onderwerp wordt in de Italiaanse samenleving, net als in de rest van Europa. Dit begrip heeft betrekking op de moeite die vrouwen hebben om bepaalde functies te verkrijgen, enkel omdat ze vrouw zijn. Zij worden voor deze functies niet afgewezen omdat ze kwalitatief niet goed genoeg zijn (ook al wordt dit dan wel als reden gegeven), maar eigenlijk gewoon omdat ze vrouw zijn en geen man.

De laatste positieve ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden in Italië op het gebied van vrouwenemancipatie zijn 1) de aanwezigheid van nieuwe vrouwen in de overheid, 2) de

benoeming van een ‘minister voor gelijke kansen’ en 3) voor de eerste keer in de geschiedenis van Italië is er een vrouw toegetreden tot het ‘*Corte Costituzionale*’ (het constitutionele hof).

4.3 Emancipatie van vrouwen in de contrada’s

In de inleiding van haar boek schrijft Guazzi (2004:1): “*We hebben altijd gezegd dat de meeste betekenisvolle karakteristiek van de Contrada’s van de Palio van Siena altijd geweest is dat de tradities altijd perfect aangepast blijven aan de tijd.*” Hiermee maakt ze duidelijk dat de contrada’s niet buiten de context van ontwikkelingen in de Italiaanse en Europese samenleving kunnen worden gezien. Alessandro Falassi heeft in de interviews verteld dat de ontwikkelingen die eerst plaatsvinden op Europees niveau doorsijpelen naar de Italiaanse samenleving en vanuit daar de Sienese samenleving en haar contrada’s beïnvloeden. Het is dus niet zo dat de vrouwen in Siena enkel voor en volgens tradities leven. Dit is te zien aan de manier waarop zij tegenwoordig functies bekleden in het bestuur van de contrada en aan de wijze waarop zij vertellen over hun leven in een contrada. Guazzi (2004:4) schrijft dat vrouwen in de contrada’s redelijk vertegenwoordigd zijn in de besturen, net zoals het tegenwoordig het geval is in de rest van de Italiaanse samenleving, maar dat zij tegelijkertijd nog tegen dezelfde problemen aanlopen als vrouwen in de rest van de samenleving. ‘*Difficoltà storiche*’ (historische moeilijkheden) noemt zij dit en bedoelt hiermee dat vrouwen dan wel belangrijkere functies vervullen dan in het verleden, maar dat zij ondanks deze functies zelden op gelijke voet staan met de mannen.

Vrouwen die zijn geboren vóór de jaren vijftig zullen een heel ander beeld van hun rol in de contrada schetsen dan vrouwen geboren na de jaren vijftig (Guazzi, 2004:5), toen de vrouw steeds meer bewegingsvrijheid binnen de contrada kreeg. De vroegere generaties vrouwen hielden zich in de contrada voornamelijk bezig met het naaien, koken en wassen van kostuums en vlaggen. Sinds de jaren zeventig zijn vrouwen toegetreden in het sociale leven van de contrada. Vrouwen begonnen functies over te nemen die voor die tijd enkel bestemd waren voor mannen. Vanaf die tijd was de contrada ook voor vrouwen een plek om met elkaar af te spelen, te kaarten, te kletsen en om nieuwe initiatieven te beginnen zoals discoavonden, reisjes en theateropvoeringen. Voor de jaren zeventig hadden de vrouwen nog geen mogelijkheid om zich in het bestuur te mengen en waren zij alleen welkom tijdens de het diner van de *Prova generale* en tijdens de feestdag van de beschermheilige van de contrada. De toegang tot de sociëteit en daarmee tot het sociale leven binnen de contrada was voor de jaren zeventig daardoor zeer beperkt voor vrouwen. In dezelfde jaren is er een hoop beweging te zien in de vrouwengroepen die voor die tijd wel aanwezig waren in de contrada’s, maar niet

actief. Daarnaast ontstonden er vrouwengroepen in contrada's die voorheen nog vrouwengroep hadden. Deze bewegingen hebben uiteindelijk geleid tot de visies die de jonge vrouwen in de contrada's vandaag de dag hebben wat betreft hun positie in de contrada.

4.4 Meningen over de vrouwengroepen

“Se la Giraffa chiama, le donne sono presenti.” – Wanneer de Giraffa roept, staan de vrouwen gereed.

- Laura Dinelli over de vrouwen van de *Giraffa*, in een krantenartikel 2011.

De vrouwengroepen hebben allen een verschillende ontstaansgeschiedenis, maar werken tegelijkertijd allen naar hetzelfde doel toe: de gelijkheid van mannen en vrouwen. Om die reden zijn de groepen voor veel vrouwen een belangrijk aspect van de contrada, waar veel waarde aan wordt gehecht.

Sinds de jaren zeventig hebben de vrouwengroepen zich ingezet om te strijden voor betere rechten voor de vrouwen. Dit hebben zij gedaan door debatten te voeren in hun contrada's, bestemd voor zowel mannen en vrouwen. Door het recht dat vrouwen hebben verkregen in alle contrada's, behalve de *Contrada dell'Oca*, om zitting te nemen in het *Seggio* en dus deel uit kunnen maken van het bestuur, hebben vrouwen in de afgelopen decennia de weg geopend voor andere vrouwen om zich hierbij te voegen. Daar moet wel bij gezegd worden dat ondanks het feit dat de vrouwen deze mogelijkheid hebben, dit niet betekent dat zij ook daadwerkelijk ruim vertegenwoordigd zijn in bestuurlijke functies, zoals ook te zien in de bredere Italiaanse samenleving. Een mooi voorbeeld gaf Alessandra, *Vice-cancelliere* bij de *Contrada della Torre*, tijdens één van de interviews, toen ik vroeg wat haar verlangens voor de haar toekomst in de contrada waren, dus of zij nog hogere posities wilde bereiken. Zij antwoordde hierop het volgende:

“Ik kan niet verder omhoog, deze functie is al heel wat. [...] Mensen in hogere functies werken bijvoorbeeld voor een bank en hebben hierdoor meer verstand van financiële zaken. Hoe je geld uit moet geven, hoe je dingen moet organiseren. Zij hebben gestudeerd voor deze zaken en kunnen die in de contrada toepassen. Ze weten hoe ze de contrada moeten helpen, ze hebben een bepaalde 'background'. Ik studeer biologie en kan die dingen dus niet weten.”

Caterina geeft hiermee aan dat het alleen mogelijk is om bepaalde functies in een contrada te verkrijgen als je veel verstand hebt van financiële zaken. Dit zou een manier kunnen zijn voor haar om het feit dat zij als vrouw waarschijnlijk niet hogerop zal komen in de contrada goed

te praten. Er zijn namelijk geen regels bekend dat iemand persé een bepaalde studie moet hebben gevolgd voor het verkrijgen van bepaalde functies, al zal het wel een factor zijn die meespeelt in het besluit om iemand een hoge functie te geven. Echter, het werk dat Caterina doet als *Vice-cancelliere*, is vergelijkbaar met werken op een secretariaat van een grote organisatie. Caterina heeft hier ook geen opleiding voor gehad, dus wat dat betreft is het vreemd dat zij als argument noemt om niet hogerop te kunnen komen dat ze nu eenmaal niet de goede studie ervoor volgt. Tijdens één van de interviews met Johanna heb ik ook haar gevraagd of zij nog toekomstplannen voor haarzelf had in de contrada. Het antwoord dat zij hiervoor gaf, was van een hele andere aard:

“Luister, ik kan je vertellen dat ik het welzijn van de contrada nastreef. Wanneer er bepaalde dingen zijn die moeten gebeuren dan doe ik dat, voor het welzijn van de Selva. Het is niet zo dat ik dingen doe voor mijn eigen welzijn.”

Hiermee bedoelde Johanna dat zij functies zal aannemen wanneer dat van haar gevraagd wordt, maar dat zij niet voor haar eigen belang naar bepaalde functies zal streven. Volgens haar gaat het er in de contrada's om dat mensen doen wat nodig is voor de gemeenschap en daarbij horen geen verlangens naar bepaalde functies voor eigen genoegdoening. Ook Leonora gaf aan dat zij alleen zou doen voor de contrada wat er van haar gevraagd wordt. In één van de interviews die ik met haar heb gehouden, spraken we over de rollen die volgens de traditie zijn toegeschreven aan mannen, maar waar vrouwen eigenlijk ook erg naar verlangen. Leonora sprak toen over het begeleiden van het paard tijdens de Palio. Dit is voor zowel mannen als vrouwen een grote eer om te mogen doen, alleen is het volgens de traditie zo dat alleen mannen het mogen doen. Nu is er een paar jaar geleden een vrouw geweest, lid van de *Contrada della Giraffa*, die het paard van haar contrada mocht begeleiden tijdens de Palio. Leonora vertelde over het moment dat het paard aan de contrada werd toegewezen en dat de vrouw het paard mocht ophalen. Vol jaloezie heeft Leonorato egekeken, want 'dit was waar elk meisje sinds haar jeugd van droomde'. Echter, Leonora was ook trots, omdat de aanwezigheid van een vrouw op het plein aangaf dat traditionele rollen niet enkel meer weg waren gelegd voor mannen.

Alessandra, Leonora en Johannazijn drie vrouwen die hoogopgeleid zijn en al verschillende functies in de contrada hebben bekleed. Zo hebben ze alle drie de functie van *adetto piccoli* bekleed en Leonora en Johannadoen dit nog steeds. In het onderzoek heb ik ook met vrouwen gesproken die minder belang leken te hechten aan de vrouwengroep. Nicola en Stefania, beiden lid van de *Contrada dell'Onda* en goede vriendinnen van elkaar, vertelden dat zij het nut van de vrouwengroep niet echt inzagen. Stefania vertelde een beetje beschaamd

dat ze helemaal geen lid was van de vrouwengroep, ‘omdat ze er nu eenmaal niet zoveel mee heeft’. Nicola vertelde dat zij wel lid was, maar eigenlijk alleen omdat ze dan een pasje kreeg waarmee ze tijdens de Palio toegang kan krijgen tot de tribunes van haar contrada, speciaal afgehuurd door de vrouwen. Ze vertelden daarnaast dat deze informatie niet uit mocht lekken, omdat andere vrouwen in hun contrada nogal fervent voorstander waren van de vrouwengroep en er wel erg veel belang aan hechten. Ze waren bang dat deze personen achter de uitspraken zouden komen. Dit zorgde ervoor dat ze beiden niet heel uitgebreid hun mening over de vrouwengroep met mij deelden.

Francesca, lid van de *Contrada dell’Oca* vertelde in één van de interviews dat zij in principe niet haar stem liet horen tijdens vergaderingen van de vrouwengroep. Zij was er wel lid van, net als haar vriendinnen die ook bij de interviews waren, maar ze vonden het niet bepaald belangrijk om wat van zichzelf te laten horen. Zij lieten beslissingen in de contrada liever over aan mensen die verstand van zaken hadden en zo zagen zij zichzelf niet.

Naast de verschillende visies die de jonge vrouwen naar voren brachten tijdens de interviews die ik met hen had, verschenen er in de periode van mijn onderzoek verschillende artikelen in één van de Siense kranten, ‘*Corriere di Siena*’, waarvoor vrouwen uit verschillende contrada’s geïnterviewd waren over de visie die zij hadden op de vrouwengroepen in hun contrada. Dit waren voornamelijk jonge vrouwen en aan de hand van deze artikelen zullen er in dit gedeelte nog enkele visies op de vrouwengroepen worden beschreven. Het eerste artikel gaat over de vrouwen van de *Contrada della Civetta*. In het artikel vertellen de geïnterviewde vrouwen dat vrouwengroepen anno 2011 hun hoofddoel hebben verloren en daarom wat hun betreft afgeschaft kunnen worden. In 1990 was het nog moeilijk voor een vrouw om een plek in het bestuur te krijgen, maar tegenwoordig niet meer. Vrouwen in deze contrada meer dan genoeg mogelijkheden hebben om zich te ontwikkelen, dus waarom zouden ze ‘ghettizzare’ in groepen? Daarnaast staan volgens hen vrouwen zeker gelijk aan mannen in de contrada: in het bestuur zitten haast meer vrouwen dan mannen. Het vormen van groepjes zorgt alleen maar voor interne verdeling van de contrada. Het volgende artikel is geschreven door de ook door mij geïnterviewde *Priore della Contrada della Giraffa*, Laura Dinelli (2011). Volgens Dinelli hebben vrouwen in de *Contrada della Giraffa* altijd een belangrijke rol gespeeld. Vroeger was de samenleving ‘maschilista’ (mannelijk). Tegenwoordig is het voor vrouwen makkelijker om bepaalde functies te verkrijgen. Wat moeilijk blijft, is dat vrouwen formele functies willen bekleden, maar dat er van hun daarnaast ook nog verwacht wordt dat zij de zorg voor kinderen op zich nemen en de rol van echtgenote vervullen. “*Ik combineer mijn werk door serieus te zijn, maar ook genoeg ruimte te laten voor*

emoties en liefde”, schrijft Dinelli. De vrouwengroep van de *Giraffa*, opgericht in 1967, is één van de oudste in Siena. Sinds dit jaar is ervoor gekozen dat tijdens de volgende verkiezingen voor de *Priore del gruppo donne* zowel mannen als vrouwen mogen stemmen. Vrouwen vormen op die manier geen aparte groep meer in de contrada, maar zullen juist beter geïntegreerd worden in de contrada. Dit is beter voor de eenheid van de contrada. Daarnaast maken vrouwen op deze manier ook deel uit van het bestuur van de contrada.

Hoofdstuk 5 – Factoren die de positie en rollen van de vrouwen beïnvloeden

5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is de emancipatie van Italiaanse vrouwen besproken en de invloed die deze ontwikkelingen hebben gehad op het leven van de vrouwen in de *contrada*'s. Daarnaast is het belang van de vrouwengroepen voor de jonge vrouwen uit het onderzoek besproken en de rol die deze groep speelt voor hen. In dit hoofdstuk zal aandacht worden besteed aan de factoren die de visie van de vrouwen op hun rol binnen een *contrada* beïnvloeden. Er zullen drie onderwerpen worden besproken die invloed hebben op deze visie: geschiedenis & feminisme, traditie & ritueel, opvoeding & mening van de vrouwen. Daarnaast zal er worden besproken hoe de onderwerpen invloed uitoefenen op de jonge vrouwen.

5.2 Geschiedenis en feminisme

Vroeger, zo'n zestig jaar geleden, was de *contrada* een plek voor mannen. Zoals besproken in hoofdstuk vier kwamen er nauwelijks vrouwen op de sociëteit en waren de belangrijke functies enkel weggelegd voor mannen. Sinds de opkomst van het feminisme in Europa, Italië en later ook Siena is hier verandering in gekomen. De vorming en hervorming van vrouwengroepen hebben ervoor gezorgd dat vrouwen betere posities in de *contrada*'s konden aannemen, zowel op sociaal niveau, dus door meer toegang te krijgen tot de sociëteit, als op formeel niveau: de mogelijkheid voor vrouwen om toe te treden in het bestuur. De hervorming van relaties tussen mannen en vrouwen binnen de *contrada* zijn nog steeds in volle gang, omdat nog steeds het overgrote deel van de bestuurlijke functies naar mannen gaan. Ondanks het feit dat vrouwen zich steeds meer hebben kunnen ontwikkelen sinds de komst van het feminisme, zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen, voornamelijk op het formele niveau van de *contrada*, nog duidelijk aanwezig. Deze verschillen zijn niet in alle *contrada*'s even groot, maar ze zijn wel aanwezig. Zo gaf Johanna in de interviews aan dat in haar *contrada* in principe alles mogelijk is voor vrouwen en dat er in het verleden ook al vrouwen zijn geweest die hoge functies hebben bekleed zoals *Priore* en *Capitano*. Dit heeft er volgens Johanna mee te maken dat de *Selva* een echte vrouwen*contrada* is, waar vrouwen altijd in de meerderheid zijn geweest. Op die manier hebben ze zich altijd goed kunnen positioneren in de *contrada* en zijn er weinig moeilijkheden geweest voor vrouwen om bepaalde functies te bekleden. Zo vertelde Johann adaat als vrouwen niet aanwezig zouden mogen zijn in de *contrada*, er geen fatsoenlijk leven in de *contrada* mogelijk zou zijn, omdat

er simpelweg te weinig mensen zouden zijn. De *Selva* is namelijk ook een hele kleine contrada, die alle leden die ze telt hard nodig heeft. De *Selva* heeft nooit een vrouwengroep gehad, omdat dit volgens Johanna door de aanwezigheid van zoveel vrouwen nooit nodig is geweest.

Zo heeft elke contrada een andere geschiedenis wat betreft de ontwikkeling van vrouwen in de contrada. De *Torre* is bijvoorbeeld een contrada die altijd veel belang heeft gehecht aan de aanwezigheid van een vrouwengroep in de contrada. Hun groep, ‘*Le donne della Stanzina*’, (de vrouwen van de *Stanzina*, de hoofdstraat van de *Torre*) hebben actief gestreden voor betere omstandigheden voor vrouwen in de contrada. In één van de interviews vertelde Caterina het volgende over de geschiedenis van de vrouwen uit de *Torre*:

“[...] de vrouwen hielpen een handje mee, maar hadden niet veel zichtbaarheid: ze hadden niets. Nu is het anders, ook de samenleving is veranderd en daarmee de contrada. De vrouwen hebben steeds meer autoriteit en fundamentele rollen. Hiertegenover staat onze rivaliserende contrada, de Oca, waar de mening van de vrouw niet mee telt, ze mogen niet stemmen, [...] ze hebben helemaal niets.”

Caterina is goed op de hoogte van de geschiedenis van haar contrada en de ontwikkelingen van de vrouwen in haar contrada. Dit is van belang voor het beeld dat zij van haar eigen positie binnen de contrada vormt: door het gevoel te hebben dat vrouwen in de *Torre* altijd hebben gestreden voor hoge functies en belangrijke rollen in de contrada, zal het voor Caterina makkelijker zijn om hier zelf ook voor te strijden. Ze kijkt op tegen vrouwen die haar voor zijn gegaan en heeft veel respect voor hen. Volgens haar staat haar rivaliserende contrada hier lijnrecht tegenover: in de *Oca* hebben vrouwen geen stemrecht en voor Caterina betekent dit dat vrouwen in principe niets hebben. Uit de interviews die ik heb gehouden met Cecile van de *Oca* bleek echter dat dit voor haar niet gold of dat zij er in ieder geval weinig belang aan leek te hechten. Twee van haar vriendinnen die tijdens gedeeltes van de interviews aanwezig waren, sloten zich bij deze mening aan. Het was volgens Cecile altijd al zo geweest dat vrouwen geen stemrecht hebben. Cecile telde dat oudere mannen, met meer ervaring nu eenmaal meer verstand hadden van de contrada en beter wisten wat nodig was voor het welzijn van de contrada. Daarom liet zij de taak van het stemmen liever aan hen over. Aangezien het nooit anders is geweest in haar contrada vond Cecile het geen probleem en had ze niet het gevoel gediscrimineerd te worden. Tijdens een gesprek met Leonora hebben we het hier over gehad en zij gaf aan wel te begrijpen wat Cecile bedoelde. *“Deze vrouwen weten niet beter,”* hield ze mij voor, *“het is voor hen altijd zo geweest. Het is dus niet meer dan logisch dat zij niet persé de behoefte hebben om te stemmen.”* Leonora is zelf fervent

feministe en heeft altijd veel belang gehecht aan de positie van vrouwen in haar contrada. Voor haar was het echter prima toen de vrouwengroep van haar contrada, de *Civetta*, werd opgeheven. Zij heeft zich altijd evenveel lid gevoeld van de contrada als de mannen en wilde zich niet onderscheiden van andere leden door zich bij de vrouwengroep aan te sluiten. Voor Helena, *Priore* van de *Giraffa*, heeft de vrouwengroep wel altijd een belangrijke rol in haar leven gespeeld. Zonder die groep zou het niet mogelijk zijn geweest voor haar om de functie te bekleden die zij nu heeft: de hoogste in de contrada. De *Giraffa* staat bij andere contrada's ook bekend als de contrada waar de vrouwen altijd het meest geëmancipeerd zijn geweest en de meeste kansen hebben gekregen.

De geschiedenis van een contrada en de invloed die het feminisme hier in de afgelopen decennia op heeft gehad is een belangrijke factor die invloed heeft op het beeld dat de jonge vrouwen uit het onderzoek op hun positie in de contrada hebben. Het beïnvloedt de mogelijkheden die zij voor zichzelf in de gemeenschap zien en de manier waarop zij betekenis geven aan hun leven als vrouw in een contrada.

5.3 Traditie en ritueel

“*In piazza la donna non può entrare.*” – Op het plein mag de vrouw niet komen.

- Caterina, interview 9 maart.

Deze uitspraak is een bekend gezegde binnen de contrada's van Siena. Het gezegde geeft aan dat het voor vrouwen in principe niet mogelijk is om mee te lopen over de *Piazza del Campo* tijdens de *Corteo storico*. Bij alle informanten is dit onderwerp naar voren gekomen, dan wel doordat ik er naar vroeg, maar meestal begonnen ze er zelf over. Zo vertelde Caterin dat ondanks alles de Palio een traditie is, gebaseerd op een militair verleden, waarin mannen de hoofdrol speelden. Johanna was het eens met deze uitspraak en vertelde dat de Palio om een middeleeuwse militaire traditie draait, waarbij nog geen vrouwen aanwezig waren in het leger. Alessandro Falassi en Monica Guazzi hebben dit beide ook aangegeven in interviews die ik met hen heb gehouden. De toon die bij allen klonk was dat het nu eenmaal gaat om een militaire traditie en daar hoorden de vrouwen vroeger niet bij. Falassi vertelde dat hij het geen probleem zou vinden als vrouwen ook in de optocht mee zouden lopen, als ze maar gekleed gingen als mannen. Op die manier zou er geen afbreuk worden gedaan aan de traditie en kregen vrouwen de kans om een eervolle functies te vervullen. Het is namelijk één van de

meest eervolle functies die een persoon kan krijgen in de contrada om mee te lopen in de *Corteo storico*, maar voor vrouwen is het dus niet mogelijk.

Hoewel vrouwen in de contrada's zich nog zo geëmancipeerd kunnen voelen en aangeven niet het idee te hebben dat zij minder rechten hebben dan mannen, uit de traditie rondom de contrada's blijkt dat vrouwen wel degelijk de meer inferieure rollen toegeschreven krijgen. Het voorbeeld van de *Corteo storico* is de meest duidelijke, omdat het hierbij simpelweg verboden is voor vrouwen om in mee te lopen. In de kleinere facetten van het contradaleven komt echter ook naar voren dat vrouwen de minder moeilijke of eervolle taken krijgen toegeschreven. Zo ligt de taak van het koken, poetsen, tafels dekken, opruimen, schilderen van trommels en naaien van vlaggen voor een groot deel bij de vrouwen. Dit is altijd zo geweest en tegenwoordig zijn er uitzonderingen te vinden, maar die lijken de regel eerder te bevestigen dan te ontcrachten. Zo vertelde Leonor in één van de interviews dat er in haar contrada een aantal jaren geleden een man is geweest die graag de vlaggen wilden naaien. Dit wordt gezien als een belangrijke, maar erg moeilijk taak binnen de contrada. Belangrijk, omdat de contrada mensen moet inhuren voor het naaien van de vlaggen wanneer niemand uit de contrada zelf het kan. Dit kost de contrada erg veel geld, omdat het een moeilijk, nauwkeurig en tijdrovend werk is. De vlaggen worden namelijk gemaakt van zijde en wanneer er een fout wordt gemaakt tijdens het naaien, moet de vlag weg worden gegooid. Het naaien van de vlaggen wordt voornamelijk gedaan door oudere vrouwen, die de contrada daarmee dienen. Dat een jonge man deze taak op zich wilde nemen, was tot dan toe onbekend in de contrada. Het werd echter wel toegestaan. Voor vrouwen ligt het overnemen van rollen die volgens de traditie aan mannen toe zijn geschreven een stuk moeilijker. Sandra vertelde in één van de interviews over een meisje dat graag wilde trommelen tijdens de *Giro*. Het trommelen en vendelzwaaien tijdens deze optocht mogen volgens de traditie ook enkel mannen doen. Het meisje dramde door en kreeg toen de kans om mee te doen met de trommellessen die werden gegeven in de contrada. Haar ultieme wens was om met de optocht mee te lopen en te trommelen. Dit werd echter niet toegestaan en het bestuur van de contrada vond het al genoeg dat ze mee deed met de trommellessen. Het lijkt er op dat rollen die zolang ze in de beslotenheid van de contrada vervuld worden minder gendergebonden zijn, maar dat wanneer een rol zich ook in de publieke sferen afspeelt de traditie streng blijft nageleefd. Dit betekent dat er bij publieke vertoningen van de contrada's veel mannen te zien zijn en maar weinig vrouwen.

Het feest van de Palio kan gezien worden als versterker van de traditionele regels, omdat juist tijdens de dagen rond de Palio de traditie het sterkst naar voren komt. Dit is het

moment dat mensen zich in de traditionele kledij hullen en dat het voor iedereen duidelijk moet zijn welke functie hij of zij de komende dagen zal bekleden. Tijdens de Palio wordt de groepsidentiteit versterkt en aangezien deze berust op traditionele normen en waarden zullen deze ook versterkt worden. Caterina vertelde in één van de interviews dat tijdens het *Cena* voor de *Prova generale*, de dag voor de Palio, de mannen en vrouwen in haar contrada gescheiden zitten. Dit gebeurt omdat het volgens de traditie altijd zo is geweest. Caterina voegde er echter wel aan toe dat dit niet persé als een negatief iets moet worden gezien: vriendengroepen van binnen de contrada zitten bij elkaar en deze groepen bestaan nu eenmaal vaak alleen uit jongens of meisjes die elkaar al van jongs af aan kennen. Caterina vertelde dat zij het helemaal niet erg vond om niet gemengd te zitten, want dit gaf haar juist de mogelijkheid om gezellig met haar vriendinnen op te trekken.

De traditie is een belangrijke vormgever van het beeld dat vrouwen hebben van zichzelf in de contrada, omdat zij volgens de normen en waarden van de traditie leven. Cecile gaf in de interviews aan dat zij het niet erg vond om niet te stemmen, omdat dit nou eenmaal zo was volgens de traditie. Caterina vertelde in één van de interviews dat zij graag op het plein zou willen zijn tijdens de *Corteo storico*, maar dat dit nu eenmaal niet mogelijk was voor vrouwen. De traditie lijkt dus een blokkade te zijn voor vrouwen om bepaalde functies, zoals trommelaar of vendelzwaaijer, aan te nemen. Daar moet wel bij gezegd worden dat men niet moet denken dat alle verdelingen tussen mannen en vrouwen discriminerend van aard zijn. Het feit dat vrouwen vaak in de keuken staan, komt omdat vrouwen volgens de contradaleden beter kunnen koken dan mannen. Het feit dat mannen voorop lopen en de vrouwen achterop wanneer het paard vlak voor de Palio het plein op wordt gebracht, is omdat mannen de vrouwen moeten beschermen wanneer er ruzie uit zou breken of wanneer het paard op hol zou slaan. Mannen zijn nou eenmaal fysiek sterker dan vrouwen.

5.4 Opvoeding en positie van de vrouwen

Opvoeding in de contrada heeft jonge vrouwen geleerd de regels van de contrada te nemen zoals die zijn. Omdat traditie een belangrijk onderdeel is van de opvoeding leren vrouwen de rollen aan te nemen die zij door anderen krijgen toegeschreven. Daarnaast is respect hebben voor anderen ook een belangrijk onderdeel van opvoeding in de contrada. Dit betekent ook dat normen en waarden gerespecteerd worden. Mensen die zich afzetten tegen deze traditionele regels kunnen veel weerstand verwachten. Leonora vertelde in één van de interviews het verhaal over vrouwen in de contrada van de *Oca* die het niet eens waren met het feit dat vrouwen geen stemrecht hebben. Dit was een kleine groep vrouwen die een

minderheid vormde binnen de contrada. Zij stredden voor betere rechten binnen de contrada schakelden een advocaat, een buitenstaander, in. Dit is hen door de contrada niet in dank afgenomen, want over het algemeen geldt de ongeschreven regel dat problemen intern worden opgelost. Een advocaat erbij halen werd door andere contradaleden gezien als verraad. Aangezien de meerderheid van de contrada tegen vrouwenstemrecht was, hebben de vrouwen die vóór waren de rechtzaak verloren. De positie van deze vrouwen in de contrada van de *Oca* is hierdoor verslechterd en meer dan een jaar later hebben de vrouwen nog steeds geen stemrecht.

Veel vrouwen wezen me erop dat het voor hen niet meer dan normaal is om bepaalde taken binnen het contradaleven, zoals het koken, poetsen en vlaggen naaien op zich te nemen. Door van jongs af aan deze taken aangeleerd te krijgen, komen de vrouwen in een positie terecht die ze zelf niet anders kennen. Sinds de opkomst van het feminisme is hier verandering in gekomen en door de vrouwengroepen wordt de rolverdeling tussen mannen en vrouwen als niet meer zo vanzelfsprekend aan de orde gesteld. Zo zijn er genoeg uitzonderingen te noemen, waarbij vrouwen rollen aannemen die vijftig jaar geleden alleen nog bestemd waren voor mannen. Helena is hier het meest vooruitstrevende voorbeeld van, maar ook Sandra en Caterina, die respectievelijk *Cancelliere* en *Vice-cancelliere* zijn, zijn voorbeelden van de resultaten van emancipatie van de vrouwen. Tijdens hun opvoeding krijgen meisjes nu steeds duidelijker geleerd dat vrouwen dezelfde rechten hebben als mannen en dat vrouwen in principe dezelfde mogelijkheden hebben als mannen om posities te bereiken die ze willen.

Hoewel er processen van buitenaf zijn die invloed hebben op de rol van de vrouwen in de contrada's, is het gedeelte van de rol die vrouwen zelf aannemen ook van belang. Wanneer zij zich neerleggen bij de geldende standaard, betekent dit dat zij toegegeven aan de eeuwenoude tradities. Dit gebeurt door veel vrouwen in verschillende omstandigheden, zoals Caterina die in een interview aangaf niet hogerop te kunnen komen. Ook Johanna doet dit, door te zeggen dat ze enkel datgene doet dat de contrada van haar vraagt. Hieruit blijkt dat ze niet zelf zal strijden om een hogere functie te verkrijgen. Cecile komt daar bij, omdat zij zegt zich niet te willen mengen in belangrijke besluiten, omdat oudere mannen uit de contrada er meer verstand van hebben dan zij.

Daarbij moet wel gezegd worden dat de meeste vrouwen zelf aan hebben gegeven in de interviews dat zij zich gelijk behandeld voelen met mannen. Dus waar zij aan de ene kant aangeven dat ze niet meer kunnen of willen bereiken in de contrada, geven ze aan de andere

kant aan dat dit niet betekent dat zij minder betekenen dan mannen: hun waarde komt op een andere manier naar voren, zoals Johann ain één van de interviews vertelde:

“Noi [donne] siamo l’anima della contrada.” – Wij [vrouwen] zijn de ziel van de contrada.

Hiermee geeft Johanna aan dat het de mannen zijn die voor op het toneel te zien zijn en die daardoor de indruk geven aan buitenstaanders dat vrouwen geen belangrijke rol spelen in de contrada. Het zijn echter de vrouwen die achter het toneel van groot belang zijn, de ziel van de contrada zijn, en die daardoor onmisbaar zijn voor de contrada.

Conclusie

“*In mijn contrada worden de vrouwen niet enkel op een positieve manier gezien...*”, vertelde Caterina mij in een interview op 9 maart. Het leek alsof ze er nog iets achteraan wilde zeggen, alsof haar zin nog niet af was, maar het was mij niet duidelijk welke kant ze op wilde, dus vroeg ik simpelweg: “*Nee?*”.

De vraagstelling die gedurende het onderzoek en in deze scriptie centraal heeft gestaan, luidt als volgt: *Welke rol spelen de jonge vrouwen in de contrada's, in de Italiaanse stad Siena, waar zij lid van zijn en welke factoren beïnvloeden de visie die de vrouwen op deze rol hebben?* In deze conclusie zal antwoord worden gegeven op de vraagstelling. Eerst zal ik in het kort herhalen waar het onderzoek zich heeft afgespeeld en wie van belang waren voor het onderzoek, daarna volgt een samenvatting van de theorieën die centraal hebben gestaan in deze scriptie. Vervolgens zal ik kort herhalen wat de kernpunten van de drie empirische hoofdstukken waren en zal ik de conclusie afsluiten met het koppelen van de theorie aan de empirie.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de Italiaanse stad Siena, gelegen in de regio Toscane. Gedurende tien weken heb ik interviews gehouden met jonge vrouwen die deel uitmaken van de contrada's in Siena en geparticipeerd en geobserveerd in hun leven. Centraal in het onderzoek heeft gestaan wat de visie van de vrouwen is op de rol die zij hebben in de besloten gemeenschap waar zij deel van uitmaken en waar deze visie door wordt beïnvloed. Om tot een antwoord te kunnen komen heb ik interviews gehouden met tien jonge vrouwen, waarbij ik bij zes van deze tien vrouwen mee geweest ben naar activiteiten om te kunnen observeren en participeren. Daarnaast zijn er enkele informanten geweest die niet tot de doelgroep ‘jonge vrouwen’ (d.w.z. in dit geval tussen de twintig en 29 jaar oud) behoorden, maar die door hun kennis over de contrada's en de Palio toch belangrijke bronnen van informatie waren.

In het eerste empirische hoofdstuk zijn drie begrippen besproken die van belang zijn bij de betekenisgeving van vrouwen aan hun leven in de contrada: *respect*, *steun* en *eenheid*. Informanten hebben aangegeven dat zij de contrada zien als een tweede familie, waarbinnen de opvoeding een belangrijk aspect van het contradaleven is. De drie begrippen werden door de informanten vaak genoemd tijdens de interviews en vormen het kader waaromheen het eerste empirische hoofdstuk is geschreven. Het twee empirische hoofdstuk, ‘*De vrouwen van*

de contrada's, gaat over de processen die invloed hebben gehad op de positie die vrouwen in de *contrada's* vandaag de dag innemen. Feminisme en vrouwenemancipatie zijn hierbij belangrijke begrippen. Deze processen hebben veel invloed gehad op het ontstaan en de ontwikkeling van vrouwengroepen binnen de *contrada's*. De visie die jonge vrouwen tegenwoordig op hun rol in de *contrada* hebben, is voor een deel gevormd door de betekenis die de vrouwengroep voor hun heeft (gehad). Het laatste empirische hoofdstuk gaat hierop verder in. In dit hoofdstuk wordt de mening die de vrouwen hebben over hun rol in de *contrada* geanalyseerd. Door de mening te analyseren die de vrouwen hebben over de processen beschreven in de voorgaande hoofdstukken, kan ook inzicht worden gegeven in de factoren die invloed hebben op de rol van de vrouwen.

De sociale identiteit die de jonge vrouwen uit het onderzoek aan zichzelf toekennen, is onlosmakelijk verbonden met hun lidmaatschap van een *contrada*. De waarde en het emotionele belang dat bij de sociale identiteit en dus bij het leven in een *contrada* hoort, uit zich voor de informanten door het belang aan te geven van respect, eenheid en steun. Individuen streven naar een positief zelfbeeld en uit de interviews die ik heb gehouden met de jonge vrouwen is naar voren gekomen dat zij allen hun eigen *contrada* als één van de beste, dan niet de allerbeste zien om in te leven. Dit werd voornamelijk geuit wanneer het ging over de positie van de vrouwen in hun *contrada*, waarbij alle informanten de vrouwen uit hun eigen *contrada* vergeleken met de vrouwen uit de *Contrada dell'Oca*, waar de vrouwen geen stemrecht hebben. Deze vorm van *outgroup discrimination*, versterkte de *ingroup favoritism*, door het stemrecht als een positief onderdeel van het leven als vrouw in de *contrada* te beschouwen.

Wanneer we kijken naar de sociale netwerkanalyse, die zegt dat mensen tot op bepaalde hoogte zelf de mogelijkheid hebben tot het maken van keuzes met betrekking tot netwerkvorming, betekent het in het geval van de leden van *contrada's* dat zij door de *contrada* geleid worden bij hun keuzes van netwerkvorming. In de *contrada's* gelden strenge regels en strikte normen en waarden. Kinderen komen van jongs af aan in de *contrada* en krijgen hier een groot deel van hun opvoeding.

De focustheorie, geïntroduceerd door Feld (1981), beschrijft dat verschillende soorten '*foci*', in dit geval sociale entiteiten waarbinnen personen zich bewegen, de basis zijn voor de netwerkvorming van individuen. Wanneer mensen zich binnen dezelfde *foci* bewegen, is de kans groot dat zij elkaar kennen. Hierbij geldt dat hoe kleiner en dichter een bepaalde *focus* is, hoe groter de kans dat mensen binnen die *focus* met elkaar in contact komen. Leden van de *contrada's* hebben vaak een groot deel van hun familie in dezelfde *contrada* en vormen ook

hun vriendengroep hier. Dit zijn belangrijke sociale netwerken en het kan gezegd worden dat de kern van de contrada een kleine en dichte *focus* is. Iedereen kent iedereen en men gaat dagelijks in groepsverband met elkaar om. Zo zijn er jongerengroepen, vrouwengroepen, groepen voor vendelzwaaiers, voetbalteams en koren aanwezig in de contrada. Mensen hebben de keuze om hun hele sociale netwerk binnen de contrada te vormen. Dit zorgt voor een hechte *focus*. Als we specifiek kijken naar *foci* voor vrouwen, dan speelt de vrouwengroep hier een belangrijke rol in.

De Sociale Identiteit Theorie sluit aan op de focustheorie, omdat hierbij wordt gekeken naar de collectieve en individuele aspecten binnen de sociale netwerken. Dit zijn de processen die zich afspelen binnen bepaalde *foci*. Zoals in de hoofdstukken vier en vijf is besproken, hebben de vrouwengroepen niet meer dezelfde betekenis als vroeger: het belang om voor een gezamenlijk doel te strijden, is voor een groot deel weggefallen. Dit zorgt ervoor dat deze *focus* minder hecht is geworden: vrouwen hechten minder waarde aan de vrouwengroepen en, zoals één van de informanten aangaf, zijn sommige vrouwen nu alleen nog maar lid van de vrouwengroep om er voordeel voor zichzelf uit te halen. De sociale identiteit die vrouwen vormen, zal daardoor minder gebaseerd worden door hun rol binnen de vrouwengroep.

Het toekennen van een sociale identiteit door een individu aan zichzelf wordt beïnvloed door de genderrollen die in een bepaalde samenleving zijn vastgelegd. Genderstereotypen zijn sociaal geconstrueerde categorieën van ‘mannelijkheid’ en ‘vrouwelijkheid’. Door zich te gedragen en te integreren op een manier conform aan de normen en waarden van een groep, voelt het individu zich onderdeel van de groep (Kliuchko 2011:17). Volgens Sultana (2010) maken genderstereotypen en -houdingen tegenover anderen significant deel uit van de waarden en betekenis die een individu aan zijn leven geeft. De regels van de contrada’s hebben vaak (indirect) invloed op de rolverdeling tussen mannen en vrouwen. Contrada’s hebben hun eigen reglement, waarin de officiële regels van de contrada beschreven staan. Daarnaast zijn er veel ongeschreven regels, die voornamelijk met de traditie rondom de contrada’s te maken hebben. Zoals Caterina vertelde in één van de interviews: dat mannen en vrouwen tijdens het *cena generale* gescheiden zitten, of dat het voornamelijk vrouwen zijn die koken, poetsen en vlaggen naaien. Er zijn uitzonderingen, zoals een man die vlaggen naait of mannen van de *Onda* die graag meehelpen in de keuken, maar vaak zijn het toch de vrouwen die deze taken vervullen. De taak- en functieverdeling binnen de contrada’s is daarmee erg gendergericht.

Het draait in de contrada om vrijwillige taken, wat betekent dat vrouwen er zelf voor kiezen om deze taken te vervullen. Vrouwen kiezen echter vaak voor de ‘inferieure’ taken

binnen de contrada, omdat zij nooit anders gekend hebben. Mannen en vrouwen gedragen zich naar de eigenschappen die zij als man of als vrouw volgens de norm horen te bezitten. Binnen de sociale wetenschappen wordt dit de *self-fulfilling prophecy* genoemd (Diekman en Schneider 2010:488). Vanaf dat de leden van de een contrada hun opvoeding hebben gekregen in de contrada, was het duidelijk welke functies voor wie waren, waarbij functies binnen het bestuur voornamelijk voor mannen zijn weggelegd en de taken zoals koken, poetsen, vlaggen naaien en het zorgen voor kinderen voornamelijk voor vrouwen zijn weggelegd: de verzorgende taken. Bijkomend negatief effect van *self-fulfilling prophecy* is dat vrouwen zich kunnen gaan gedragen naar de stereotypen die er over hen bestaan en zichzelf op die manier een inferieure positie toe eigenen.

Toch hebben feminisme en de emancipatie van vrouwen wel degelijk significant positieve invloed gehad op de posities van vrouwen in de contrada. Zo is het tegenwoordig mogelijk voor vrouwen om bepaalde functies binnen het bestuur te verkrijgen. Er zijn echter nog maar relatief weinig vrouwen die de afgelopen decennia ook daadwerkelijk de hoogste functies hebben weten te verkrijgen. Guazzi (2004) schrijft in haar boek dat er vanaf de jaren vijftig maar twintig vrouwen *Priore* of *Capitano* zijn geweest. De geïdealiseerde kenmerken van mannelijkheid en vrouwelijkheid als basis voor een hiërarchisch model, beïnvloeden de vorming van sociale relaties op alle niveaus van de sociale organisatie zelf (Schippers 2007:91). Dit betekent in het geval van de contrada's dat de mogelijkheid voor vrouwen om in het bestuur toe te treden wel officieel is gemaakt, maar dat de traditionele opvattingen over het verschil tussen mannen en vrouwen in de contrada, gebaseerd op genderrollen en stereotypen, het voor vrouwen nog steeds bijzonder moeilijk maken om deze functies ook daadwerkelijk te verkrijgen.

De invloed van traditie op de visie die vrouwen hebben op hun rol in de contrada is tot dusver nog niet besproken. Het is echter wel een belangrijk onderwerp binnen de contrada's, omdat het feest, de Palio, draait om rituelen. Volgens Boissevain (in Koster, Kuiper en Verrips 1983:11) valt feestvieren samen met het zoeken naar een identiteit en het scheppen van een gemeenschapsgevoel tussen mensen. Een deel van de identiteit die jonge vrouwen zichzelf toekennen is onlosmakelijk verbonden met de Palio. Tijdens de interviews heb ik aan de vrouwen gevraagd wat hun mooiste herinnering aan hun leven in de contrada is. Allen gaven hierbij één van de overwinningen die zij met hun contrada hadden behaald aan als mooiste herinnering. Dit geeft het belang van de Palio in het leven van de jonge vrouwen weer. Het hele jaar door wordt er door hen en de rest van de contrada gewerkt om uiteindelijk bij een overwinning uit te komen. Tijdens de dagen rond de Palio moeten zij het hardst

werken: koken in hete keukens, tafels dekken en serveren in de zomerse hitte, uren wachten tot het begin van de race en áls ze winnen wordt er dagenlang gefeest, waarvoor ook de nodige inzet van de jonge vrouwen nodig is om alles goed te laten verlopen. Tijdens de dagen rond de Palio wordt het gemeenschapsgevoel tussen de leden versterkt. Ze moeten als eenheid functioneren om hun contrada naar de overwinning te kunnen brengen en daarom moet het voor iedereen duidelijk zijn welke functie of taak zij hebben die dagen. Voor de vrouwen is dit meestal gerelateerd aan taken achter de schermen, zoals het koken, vlaggen naaien en het klaar maken van de kostuums. De mannen staan op het podium en lopen mee in de *corteo storico*, er is een jockey en ook het bestuur is zichtbaar aanwezig. Aangezien het volgens de traditie zo is dat mannen de ‘hoge’ posities of taken vervullen tijdens de Palio en de vrouwen de ‘lagere’ posities of taken, is de Palio een belangrijk moment van sociale identiteitsvorming. De rollen die hier worden aangenomen, blijven betekenisvol in de rest van het jaar. De Palio kan gezien worden als ultieme uiting van iemands rol in de contrada. Ook worden tijdens de Palio grenzen tussen groepen versterkt. Dat wil zeggen de grenzen tussen contradaleden en de buitenwereld (toeristen zien de herleving van een middeleeuws ritueel), de grenzen tussen contrada’s (rivaliserende contrada’s doen er alles aan om de ander te laten verliezen) en de grenzen tussen mannen en vrouwen (vrouwen mogen niet meelopen in de *corteo storico*). Door een sterke vorm van lokalisme die tijdens de dagen rond de Palio aanwezig is, omdat Siena zich focust op een middeleeuwse traditie, is het extra makkelijk om deze grenzen te versterken. De invloed op de visie die vrouwen op hun rol in de contrada hebben, wordt uiteindelijk ook beïnvloed door de rol die zij tijdens de Palio aannemen.

De conclusie, zo komt uit dit onderzoek naar voren, luidt dat de rol van de jonge vrouwen in de contrada’s wordt beïnvloed door een combinatie van traditie, genderrollen, stereotypen en de manier waarop sociale netwerken binnen de contrada’s gevormd worden. De manier waarop vrouwen met deze rollen omgaan, hangt voor een groot deel af van hoe de vrouwen in hun contrada over het algemeen gezien worden: wanneer zij onderdrukt worden, zoals de vrouwen uit de *Oca* die geen stemrecht hebben, zullen de vrouwen zich eerder neerleggen bij het idee dat mannen meer verstand hebben van wat belangrijk is voor de contrada. Op die manier plaatsen zij zich haast automatisch in een secundaire rol. Weerstand hiertegen wordt niet getolereerd: niet door de mannen uit de contrada én niet door de vrouwen uit de contrada. Vrouwen die over het algemeen als geëmancipeerd worden gezien, zullen eerder hogere posities in de contrada weten te verkrijgen. Zo wordt de *Contrada dell’Onda* gezien als behoorlijk geëmancipeerd en heeft de huidige vrouwelijke *Vice-cancelliere* er geen moeite mee gehad om deze functie te verkrijgen. Op de vraag hoe de vrouwen zichzelf zien

binnen de contrada heeft Caterina een mooi antwoord gegeven, een antwoord wat alle informanten op verschillende manieren ook duidelijk naar voren hebben laten komen:

“In mijn contrada worden de vrouwen niet enkel op een positieve manier gezien...”, vertelde Caterina mij in een interview op 9 maart. Het leek alsof ze er nog iets achteraan wilde zeggen, alsof haar zin nog niet af was, maar het was mij niet duidelijk welke kant ze op wilde, dus vroeg ik simpelweg: *“Nee?”*. *“Nee”,* herhaalde ze en ze keek me strak aan, *“Nee, ze worden gezien als essentieel [...]”*.

Literatuurlijst

Bax, Mart

1978 *Jaap, Joop, Mies: leesplank van de netwerkanalyse*. Assen: Van Gorcum.

Boissevain, Jeremy

1978 *Friends of friends: networks, manipulators and coalitions*. Oxford: Blackwell.

Butler, Judith

1990 *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Camussi, Elisabetta en Leccardi, Carmen

2005 Stereotypes of working women: the power of expectations. *Social sciences information* 44(1): 113-140.

Diekman, Amanda en Scheider, Monica

2010 A social role theory perspective on gender gaps in political attitudes. *Psychology of Women*, 34(1):486-497.

Dobransky, Kerry

2007 City folk: Survival strategies of tradition-bearing organizations, *Poetics*, 35(4-5): 239-261.

Feld, Scott

1981 The focused organization of social ties, *American Journal of Sociology*, 86 (5): 1015-1035.

Guazzi, Monica

2004 *Prime donne: le donne capitano e priore nelle contrade del palio di Siena*. Betti:Siena.

Huckfeldt, Robert

1983 Social contexts, social networks and urban neighborhoods: environmental constraints on friendship choice, *American Journal of Sociology*, 89 (3): 651-668.

Koster, Adrianus, Kuiper, Yme en Verrips, Jojada

1983 *Feest en ritueel in Europa, antropologische essays*. Amsterdam: VU

Boekhandel/Uitgeverij

Moghaddam, Fathali en Taylor, Donald

1994 *Theories of intergroup relations: international social psychological perspectives*.

Westport: Praeger Publishers.

Schippers, Mimi

2007 Recovering the feminine other: masculinity, femininity, and gender hegemony. *Theor soc* 36(): 85-102.

Tak, Herman

2000 *South Italian feesten. A local study of ritual and Change*. Amsterdam: Amsterdam

University Press.

Bijlagen

Bijlage 1: Reflectieverslag

Het onderzoek dat ik van februari tot en met half april 2011 heb uitgevoerd in Siena heb ik als een zeer leerzaam proces ervaren. Voorspoed en tegenslagen hebben mij veel over mezelf geleerd, bijvoorbeeld dat ik absoluut niet van eenzaamheid hou, maar dat ik ook niet opgeef wanneer het even niet mee zit. Dit zijn persoonlijke zaken die ik door het doen van onderzoek in een tamelijk korte periode over mezelf geleerd heb en waarvan ik blij ben dat ik het nu weet.

Ik heb uiteraard nog veel meer geleerd over hoe je een antropologisch onderzoek uit moet voeren. Ik was van tevoren bang dat mensen in de contrada's niet met me zouden willen praten: 'ze zullen me wel als gewoon weer zo'n stomme toerist zien of als Nederlands studentje die helemaal geen verstand van hun geliefde contrada heeft.' Deze gedachte heb ik vanaf de eerste dag in het veld overboord gezet, want wat waren mensen graag bereid om met me te praten! In de mailtjes die potentiële informanten naar me stuurden, schreven ze dat ze het een eer zouden vinden om met het onderzoek mee te helpen. Dit heeft me het zelfvertrouwen gegeven om bij volgende onderzoeken eerder op onbekende mensen af te stappen: als je niet weet wat ze gaan zeggen, kan je het net zo goed gewoon proberen, *trial and error*.

Wat ik in een volgend onderzoek anders aan zou pakken, is dat ik de data eerder uit zou werken. Ik heb alles zo goed mogelijk proberen bij te houden, maar het was meer werk dan ik verwacht had. Nu ik dat weet, kan ik daar een volgende keer meer rekening mee houden. Het schrijven van deze scriptie zou ongetwijfeld sneller zijn gegaan als ik alle interviews en data van participerende observatie netjes had uitgewerkt in het veld. Helaas ben ik niet de meest geordende persoon, wat daar waarschijnlijk ook invloed op heeft gehad.

De rol van onderzoeker is mij aan de ene kant meegevallen, maar aan de andere kant ook tegengevallen. Ik had niet verwacht dat ik hele interviews in het Italiaans zou kunnen houden en ook goed op onderwerpen in zou kunnen gaan. Daarnaast vond ik het fijn dat de (meeste) mensen mij serieus namen als onderzoeker en graag mee wilden werken, omdat ze het een interessant onderwerp vonden. Wat mij tegen viel aan de rol van onderzoeker was dat ik mij op veel momenten eenzaam voelde. Ik kende dan wel de jonge vrouwen uit de contrada's, maar ik had moeite om vriendschappen met de vrouwen op te bouwen en er was

altijd een bepaalde afstand tussen mij en de informanten. Ik wist natuurlijk dat deze afstand er zou zijn, want dat is één van de eerste dingen die je als antropoloog in opleiding leert, maar in het echt besefte ik pas wat voor invloed dit op mij had. Dit had er ook mee te maken dat het mensen waren die een andere kijk op de wereld hadden dan ik en ik voelde mij een beetje gedwongen me hieraan aan te passen. Zo waren veel informanten streng christelijk opgevoed en ik zou niet uit mezelf hebben verteld dat ik niet gedoopt ben bijvoorbeeld. Doordat er altijd een vorm van onderzoeker-informant sfeer tussen mij en de informanten aanwezig was, voelde ik mij tijdens mijn verblijf in Siena vaak eenzaam. Het scheelde hierbij heel erg dat ik nog mensen kende van vorig , toen ik in Siena had gestudeerd. Dit waren voornamelijk internationale studenten die verder niets met de contrada's of met het onderzoek te maken hadden. Met hen heb ik opgetrokken buiten het onderzoek om, om af en toe te kunnen ontsnappen aan de rol van onderzoeker.

Ik vind persoonlijk dat ik niet goed was voorbereid op een rol als onderzoeker. Ik ben achteraf gezien ook blij dat ik onderzoek heb gedaan in een samenleving waarin ik al een tijdje gewoond had, want ik denk dat ik een volledig nieuwe omgeving, waarin ik misschien maar gebrekkig de taal zou spreken, niet fijn zou hebben gevonden. Daarnaast had ik nog nauwelijks ervaring met interviewen of met het aanboren van contacten vanuit een rol als onderzoeker. Dat was ook de oorzaak dat ik van tevoren zo zenuwachtig was voor het onderzoek. Ik zou graag meer ervaring hebben gehad, voornamelijk op het gebied van interviewen, zodat ik dat sneller op had kunnen pakken in Siena. Dan waren de eerste interviews misschien van betere kwaliteit geweest. Daarbij moet ik wel zeggen dat de begeleiding tijdens het veldwerk uitstekend was. Door het schrijven van de rapportages kreeg ik een goed beeld van wat ik tot dan toe had onderzocht en voornamelijk van wat er in de daarop volgende periode zou moeten gebeuren. De feedback die ik op deze rapportages kreeg, hielp mij bij het voortzetten van het onderzoek en zorgde er ook voor dat ik steeds meer plezier en vertrouwen kreeg in het doen van het onderzoek.

Siena was voor mij geen nieuwe omgeving om in te leven. Aangezien ik er al een half jaar had gestudeerd, kende ik de weg er goed en kende ik ook nog een hoop mensen van het jaar daarvoor. Daarnaast is Siena een kleine stad die qua manier van leven niet heel veel afwijkt van het leven in Nederland (vergeleken bijvoorbeeld met het leven in een dorpje in Afrika kan ik me voorstellen). Wat wel nieuw was, waren de mensen waar contact mee had. Het jaar ervoor was ik voornamelijk omgegaan met andere internationale studenten en maar weinig met de Sienezen zelf. Het contact met informanten verliep echter prima, voornamelijk in het begin. Ik leerde via het sneeuwbaal effect snel mensen, jonge vrouwen, kennen die mij

graag wilden helpen. Het Sieneze accent was in het begin nog wel moeilijk, maar ik heb gemerkt dat ik daar snel aan wende. Wat ik gedurende de hele veldwerkperiode wel moeilijk heb gevonden, is dat ik als lang, Nederlands meisje altijd en overal opviel tijdens het veldwerk. Dit gaf mij voornamelijk in het begin, toen ik de informanten nog niet goed kende, een ongemakkelijk gevoel. Naarmate het onderzoek vorderde en ik steeds vaker in de contrada's kwam, ging dit gevoel voor een groot deel over. Ik hoorde in ieder geval bij iemand en daardoor had ik niet het gevoel dat iedereen me aanstaarde.

Over het algemeen kijk ik met veel plezier en met een tevreden en trots gevoel terug op het onderzoek dat ik heb uitgevoerd in Siena. Ik heb veel over mezelf geleerd, ik heb geweldige mensen ontmoet, ik ben hartelijk ontvangen en mensen hebben me geholpen waar ze maar konden. Daarnaast is mijn Italiaans er ook veel op vooruit gegaan en weet ik nu hoe ik interviews en participerende observatie aan moet pakken. Dit zijn allemaal dingen die mij in volgende onderzoeken zeker zullen helpen en die bijdragen aan het beeld dat ik van mijzelf heb als Cultureel antropologe (in sp ). Waar ik met minder plezier op terug kijk, is de eenzaamheid die gepaard gaat met het doen van onderzoek, omdat je toch altijd de scheiding tussen informant en onderzoeker zult hebben. Voor een volgend onderzoek zou ik er dan waarschijnlijk ook voor kiezen om niet in mijn eentje te gaan of om bijvoorbeeld in Nederland ergens onderzoek naar te doen (hoewel het buitenland me wel meer trekt...).

Bijlage 2 – Samenvatting in het Italiaans – Il riassunto in Italiano

Ho fatto la ricerca dal 1 di Febbraio fino al 15 di Aprile a Siena, una città nella regione di Toscana. La ricerca si ha focalizzata sul ruolo delle donne giovani (fra 20 e 29 anni) chi fanno parte delle contrade di Siena. Accanto questo, importante nella ricerca erano i opinioni delle donne sui ruoli loro. Per avere la possibilità di ricercare questi soggetti, era necessario di fare interviste con le donne delle diverse contrade. Anche, dovevo partecipare e osservare durante le attività organizzate dalla contrada o dalle donne giovane. Ho fatto anche interviste con delle persone chi avevano una grande conoscenza delle contrade, del Palio e della storia della posizione delle donne contradaiole. Tutto questo al fine ha reso possibile che nel fine della ricerca potevo iniziare a scrivere la mia tesi. I dati e l'informazione che ho raccolto durante le dieci settimane della ricerca sono molto importante per fare un combinazione fra delle theorie e dei dati empirici.

La domanda centrale della ricerca è: *Com'è il ruolo delle donne giovani chi fanno parte delle contrade di Siena, e cosa è pensano le donne giovani su questo ruolo?*

Le teorie che sono state usato per scrivere la tesi e per analizzare i dati empirici, si concentrano sui reti sociali, sui ruoli di gender & sui stereotipici e sui rituali & sui tradizioni.

Nel primo capitolo empirico sono stati discussi tre concetti che hanno un ruolo importante nella vita delle contrade per le donne giovani: il rispetto, il supporto e l'unità. Il capitolo secondo, che si chiama 'Le donne delle contrade', si concentrava sui processi che hanno avuto un'influenza importante sulla posizione delle donne di oggi. Il femminismo e l'emancipazione sono concetti importanti se guarda il posizione delle donne di oggi. Questi processi hanno avuto tanto influenza sul'aumento degli gruppi donne delle contrade. La visione che le donne giovani delle contrade hanno sui ruoli loro nella contrada loro, è stato basato da una parte sull'importanza che hanno/avevano I gruppi donne per loro. Nell'ultima capitolo empirico l'opinione delle donne sulla loro vita nelle contrada è stato ampliato. Ho analizzato l'opinioni e i visi delle donne, utilizzando l'interviste. Così, è stato possibile per me trovare i fattori che hanno dell'influenza sul ruolo della donna giovane nella contrada. Nella conclusione ho combinato questi fattori con i concetti teoretici.

L'identità sociale delle donne giovani delle contrade (posso parlare solo sulle donne che sono intervistate di me, perché non so che cosa pensano le altre donne delle contrade), è inseparabile dal essere membro di una delle contrade.

Il valore e l'importanza emozionale che fanno parte dell'identità sociale, e per questo fanno anche parte della vita contradaiola, si esprimano negli tre concetti importanti per la vita delle donne: il rispetto, il supporto e l'unità.

La conclusione della mia tesi è che il ruolo delle donne delle contrade è influenzato da una combinazione di tradizione, di ruoli di gender, di stereotipi e come i reti sociali dentro le contrade sono stati fatti. Certo è, che le donne giovani delle contrade che sono state intervistate di me, si sentano indispensabile per la contrada. Le donne sono l'anima della contrada ed è certo che le donne non si sentano meno che gli uomini.

Bijlage 3. (gefingeerde) Namenlijst van informanten

Naam	Leeftijd	contrada	functie binnen contrada	
Nicola	23	<i>Onda</i>	- Lid van het koor - Lid van het contrada-voetbalteam	
Alfredo	25	<i>Torre</i>	n.v.t.	
Stefania	21	<i>Onda</i>	- Lid van het koor - Lid van het contrada-voetbalteam	
Laura Dinelli	+/- 50	<i>Giraffa</i>	- <i>Priore</i>	
Alessandro Falassi	+/- 60	<i>Istrice</i>	- <i>Priore</i>	
Monica Guazzi	+/- 45	<i>Torre</i>	n.v.t.	
Simonetta Losi	+/- 50	<i>Onda</i>	- Archiviste	
Caterina	25	<i>Torre</i>	- <i>Vice-cancelliere</i>	
Leonora	29	<i>Civetta</i>	- <i>Adetto piccoli</i>	
Johanna	25	<i>Selva</i>	- <i>Adetto piccoli</i> - Lid van het contrada-voetbalteam	
Valentino	+/- 30	<i>Tartuca</i>	n.v.t.	
Cecile	23	<i>Oca</i>	Geen taak/functie	
Sandra	28	<i>Onda</i>	- <i>Cancelliere</i>	
Clarice (vriendin van Cecile)	22	<i>Oca</i>	Geen taak/functie	

Bijlage 4. Namen en vertalingen van de contrada's

Officiële naam	Gebruikte naam	Vertaling
<i>Nobile Contrada dell'Aquila</i>	Aquila	Adelaar
<i>Nobil Contrada del Bruco</i>	Bruco	Rups
<i>Contrada della Chiocciola</i>	Chiocciola	Slak
<i>Contrada Priora della Civetta</i>	Civetta	Uil
<i>Contrada del Drago</i>	Drago	Draak
<i>Contrada Imperiale della Giraffa</i>	Giraffa	Giraffe
<i>Contrada Sovrana dell' Istrice</i>	Istrice	Stekelvarken
<i>Contrada del Leocorno</i>	Leocorno	Eenhoorn
<i>Contrada della Lupa</i>	Lupa	Wolf
<i>Nobil Contrada del Nicchio</i>	Nicchio	Schelp
<i>Nobil Contrada dell'Oca</i>	Oca	Gans
<i>Contrada Capitana dell'Onda</i>	Onda	Golf
<i>Contrada della Pantera</i>	Pantera	Panther
<i>Contrada della Selva</i>	Selva	Neushoorn
<i>Contrada della tartuca</i>	Tartuca	Schildpad
<i>Contrada della Torre</i>	Torre	Toren/Olifant

<i>Contrada di Valdimontone</i>	Valdimontone	Ram